Η ΜΕΛΙΣΣΑ
ΤΩΝ
ΚΥΚΛΑΔΩΝ·

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΟΛΥΜΕΡΗ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

“ Ἡμεῖς γὰρ οὐ μυῖαι τοῖς ἕλκεσιν ἀφιζάνουσαι· Μέλισσαι δὲ, τοῦ
» τῶν μουσῶν λειμῶνος τὸ κάλλιστον ἀπανθίζουσαι. „ (Εὐστάθιος.)

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ. 1846. ΑΡΙΘ. 21.

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ,
ἐκ τῆς τυπογραφίας γεωργίου πολυμέρη.

1846.

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ. 1846. ΑΡΙΘ. 21.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ, ὑπὸ *Δ. Ι. ΦΗΡΑΙΟΥ*.

Φίλε (α).

. . . .

Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Λακωνικῆς; ἰδὲ αὐτὴν εἰς τὸ ἑξῆς εὐριπίδιον.

« Πολλὴν μὲν ἄροτον, ἐκπονεῖν δ' οὐ ῥάδιον·
« Κοίλη γὰρ, ὄρεσι περίδρομος, τραχεῖά τε,
« Δυσείσβολός τε πολεμίοις. »

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ χώρα κατὰ τὸν ποιητήν. Ἡ δὲ Σπάρτη (β), ἡ ποτὲ ἔνδοξος καὶ ἀρήϊος αὕτη πεδιὰς, περικυκλοῦται ἀπὸ δύσβατα καὶ ὑψηλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα παρεῖχον πλεῖστ' ἀγαθὰ εἰς τοὺς κατοίκους. Ὁ ἱστορικὸς Εὐρώτας ῥέων κατ' ἀνατολὰς καὶ ποτίζων ἅπασαν τὴν πεδιάδα, ἀποκαθιστᾷ αὐτὴν εὔφορον καὶ ὡραίαν.

Πρὸς δυσμὰς κεῖται ὁ γηραιὸς Ταΰγετος (νῦν ὄρος τοῦ πρ. Ἠλιοῦ,) ἔχων ὕψος 8 χιλιάδων ποδῶν, ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου λέγουσιν ὅτι καθορᾶται ὁ κρατὴρ τῆς Αἴτνης. Τὸ ὄρος τοῦτο, παρατεῖνον τὰς πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἀμυκλῶν ὑπωρείας αὐτοῦ μέχρι τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα, σχηματίζει τὴν λεγομένην *Κοίλην Λακεδαίμονα*· κορυφοῦται δὲ ἄνωθεν τῶν Ἀμυκλῶν, καὶ λήγει εἰς τὸ Ταίναρον, ὅπου ἦτον ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ τὸ ἄντρον, δι' οὗ κατέβη ὁ Ἡρακλῆς εἰς τὸν Ἅδην πρὸς μετακόμισιν τοῦ Κερβέρου.

Ἡ δὲ ἀνατολικὴ σειρὰ τῶν ὀρέων τῆς Λακεδαίμονος ἄρχεται ἀπὸ τῆς Ἀργολίδος καὶ καταλήγει εἰς τὸν ἄγριον Μαλέαν. Μεταξὺ δὲ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς σειρᾶς ὑπάρχουσι λόφοι τινὲς ἐπίσημοι διὰ τοὺς ἀρχαιότατα ἐκεῖ καθιδρυθέντας ναούς· τέλος πλησίον τῶν λόφων τούτων κεῖται ἡ περίφημος πεδιὰς, ὅπου ἐγεννήθη ἡ περιεργοτέρα καὶ παραδοξοτέρα Νομοθεσία τοῦ κόσμου, καὶ οἱ γενναιότεροι ἄνδρες ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν ἐθνῶν.

Τὰ ἐν αὐτῇ σωζόμενα μνημεῖα εἰσὶν ὀλίγιστα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεικνύουσι τοὺς χρυσοῦς αἰῶνας τῆς δόξης αὐτῆς. Ἡ κατηρειπωμένη ἀκρόπολις, ἐν ᾗ ἦτον ὁ περίφημος ναὸς τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, κεῖται ἐπί τινος λόφου, τοῦ δὲ ναοῦ οὐδ' ἴχνος σώζεται· πιθανὸν ὅτι οὗτος ἔκειτο κατὰ τὸ κέντρον τῆς ἀκροπόλεως, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουσι καὶ ἴχνη χριστιανικοῦ ναοῦ.

Κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τοῦ θεάτρου, ἅτινα εἶναι τὰ ἧττον βεβλαμμένα πάντων τῶν λοιπῶν ἐρειπίων τῆς Σπάρτης. Πλησίον τούτων κεῖται ἡ νεόδμητος Σπάρτη, ἐξ ὀλίγων μὲν πλὴν ὡραίων οἰκιῶν συγκειμένη, κατέχουσα τὴν θέσιν τῆς παλαιᾶς εὐκλεοῦς πόλεως. Πολλαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ τεμάχια ἀγαλμάτων στολίζουσι τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, πλὴν πάντα ταῦτα οὔτε τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου εἶναι (α), οὔτε τῆς τοῦ Λεωνίδου,

(α) Ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς.

(β) . . . ἡ πόλις Σπάρτη μὲν ὀνομασθεῖσα ἐξ ἀρχῆς, προσλαβοῦσα δὲ ἀνὰ χρόνον καὶ Λακεδαίμων ἡ αὐτὴ καλεῖσθαι· Τέως δὲ τὸ ὄνομα οὕτω ἔκειτο τῇ γῇ. Παυσαν. Λάκων. Γ, 11.)

(α) Κατὰ τὸ 1730. διὰ κακὴν τύχην τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα ὁ περιβόητος ἱερεὺς Γάλλος Ἀββᾶς Φουρμόντης (**Abbas Fourmont**·) οὗτος λέγει, ὅτι εὗρεν εἰς Ἀμύκλας ἱκανὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς, τὰς ὁποίας εὑρίσκομεν εἰς τὴν τῶν ἐπιγραφῶν συλ-

οὔτε τῆς τοῦ Ἀγησιλάου, ἀλλ' ἐποχῆς λυπηρῶν ἐνθυμήσεων (β).

Ἂς ἀφήσωμεν ἤδη τὴν ὡραίαν ταύτην κώμην, καὶ ἂς διευθυνθῶμεν πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πεδιάδος, ὅπου ἐκτείνεται σειρὰ λόφων, καλουμένη ὑπὸ τῶν παλαιῶν Μενελάϊον (γ). Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ Λέλεγος θυγατρὸς τὄνομα λαβοῦσα κώμη Θεράπνη, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτον ἱερὸν τῶν Διοσκούρων καὶ ἱερὸν καὶ τάφος τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Μενελάου. Τοῦ δὲ ἱεροῦ καὶ τοῦ τάφου τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Μενελάου ἀνεκαλύφθησαν κατ' εὐτυχίαν τὰ ἐρείπια πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (δ), διὰ νὰ παριστάνωσιν ἔτι εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τοὺς παρελθόντας ἐκείνους αἰῶνας τῆς Ἑλληνικῆς δόξης.

Ἀδύνατον νὰ σὲ περιγράψω ὁποῖον θρησκευτικὸν αἴσθημα μ' ἐκυρίευσε τὴν στιγμήν, καθ' ἣν εἶδον τὸ μνημεῖον τοῦτο τῶν ὁμηρικῶν χρόνων. Ἐπὶ τούτου καθήμενος ἀρκετὴν ὥραν, καὶ ἀναλογιζόμενος τὰς σκηνὰς τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, τὸν συγγραφέα αὐτῶν Ὅμηρον, τὴν Ἑλένην καὶ τὸν Μενέλαον, ἔπεσα πρηνὴς καὶ κατεφίλουν τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἔδαφος. Πόσους τοιούτους μάρτυρας τῶν ἡρωϊκῶν αἰώνων δὲν κρύπτει εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἡ ἱερὰ τῆς Ἑλλάδος γῆ! (ε)

Ἤδη δὲ ἂς μεταβῶμεν καὶ εἰς τὰς Ἀμύκλας. Καταβὰς ἀπὸ τὸ Μενελάϊον καὶ διατρέξας μίαν ὥραν πεδιάδα ὡραίαν, ἔφθασα καὶ εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον. Ὑπεράνω τούτου κορυφοῦται, ὡς καὶ πρότερον εἶπον ὁ Ταΰγετος, τοῦ ὁποίου αἱ ἀκρώρειαι ὑπῆρξαν τοσούτους αἰῶνας τὸ ἄσυλον τῆς ἐλευθερίας. Ἐντεῦθεν οἱ νῦν πατέρες ἡμῶν Ἕλληνες, διεμαρτυρηθέντες ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων κατὰ τοῦ ἀπανθρωποτάτου τυράννου, καὶ λαβόντες ἀρχηγὸν τὴν ἐλευθερίαν, κατέβησαν ἀπὸ τὰ ἀνάντα, κάταντα, πάραντα, παιπαλόεντα, καὶ ὀκρυόεντα, ὄρη καὶ ἔστησαν τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως κατὰ πρῶτον εἰς τὰς Καλάμας (α)· ἐκεῖθεν δὲ εἰσώρμησαν καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ἑλλαδος μέρη, καθὼς εἰσώρμα ποτὲ ἡ λάβα τοῦ Βεζουβίου πρὸς τὴν Ἡράκλειαν καὶ τὴν Πομπηΐαν. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

Ἀπὸ τὰ *θέας ἄξια* οὐδὲν σώζεται· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ περίφημος ναὸς τοῦ Ἀμυκλείου Ἀπόλλωνος, ὁ ἔχων τὸ περίεργον ἄγαλμα τοῦ θεοῦ, ἀγνοεῖται. Καὶ ἔμελλεν, ἔμελλεν οὕτη ἡ πρωτεύουσα τῶν παλαιῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἡ δευτέρα μετὰ τὴν Σπάρτην κατά τε τὴν δόξαν καὶ τὴν λαμπρότητα, νὰ φέρῃ εἰσέτι στίγματα τῶν βαρβαρικῶν αἰώνων! (β)

Κάτωθεν τῶν Ἀμυκλῶν, εἰς τὸν τόπον τὸν καλούμενον Βαφειό, θεωρεῖς ὑπόγειον οἴκημα (γ) κωνοειδοῦς σχήματος τῶν καλουμένων θησαυρῶν· τὸ ἄνω μέρος αὐτοῦ δὲν σώζεται.

Διερχόμενος τὴν πεδιάδα καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὸν Μιστρᾶν ἀπαντᾷς εἰς πολλὰ μέρη αὐτῆς ἐρείπια τειχῶν· ἦσαν δὲ ταῦτα τὰ τείχη, τὰ ὁποῖα ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῶν τυράννων τῶν διαδεχθέντων τὸν Κλεομένην.

Πρὸς δυσμὰς τῆς Σπάρτης κεῖται ἡ πόλις Μιστρᾶς· εἰ-

λογὴν τοῦ Βοικίου· ἀλλ' οἱ ἄριστοι περὶ τὰ τοιαῦτα ἀρχαιολόγοι ἀποδοκιμάζουσιν αὐτὰς ὡς νόθας. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι καὶ τὸ ἐρωστράτιον ἔργον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις καυχᾶται εἰς τὰς πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ὅτι κατερήμωσε μέχρι τελευταίου λίθου τὰ λείψανα διαφόρων ἀρχαίων πόλεων, καθὼς καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀρχαῖα μνημεῖα, διὰ νὰ μὴ δυνηθῇ πλέον κἀνεὶς νὰ παρατηρήσῃ αὐτά, καὶ οὕτω νὰ γενῇ ἡ ἐν Ἑλλάδι περιήγησις αὐτοῦ ἔτι περιφημοτέρα !! Τῷ ὄντι ὁ νέος οὗτος Ἐρώστρατος, καθὼς καὶ ὁ παλαιός, ἐπέτυχε, δηλονότι ἀπεθανατίσθη . . . . .

(α) Δηλαδὴ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἀπωλέσαντες τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἀπώλεσαν καὶ πᾶν γενναῖον αἴσθημα.

(β) Πλησίον τῶν λόφων τούτων κεῖται τὸ νῦν χωρίον Καλογωνιά.

(γ) Ὁ τῆς Ἀρχαιολογίας ἡμέτερος καθηγητὴς Κ. Λ. Ῥὸσς τὸ 1834 ἀνεκάλυψε ταῦτα τὰ ἐρείπια· ὁ αὐτὸς ἀνεκάλυψε καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων.

(ε) Ὁ ἡμέτερος καθηγητὴς Κ. Κ. Ἀσώπιος ἐν μιᾷ τῶν παραδόσεων αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, θέλουσιν ἀνευρεθῇ πολλαὶ ἀρχαιότητες, ἱκαναὶ νὰ ἀμαυρώσωσι καὶ αὐτὰ τὰ λαμπρότερα Μουσεῖα τῆς Εὐρώπης.

(α) Τῷ 1821. Μαρτίου 23. πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν Τούρκων, αἱ Καλάμαι, ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς Ἑλ. ἀναγεννήσεως. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐγεννήθη ὁ μεγαλεπιβολος καὶ ἔνδοξος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν Μπενάκης. Εἰς τοῦτον δὲ καὶ εἴς τινας ἄλλους Ἕλληνας, ὑπενεργοῦντας ἐπανάστασιν κατὰ Τυράννου ἡ βασίλισσα Αἰκατερίνη ἡ Β', ὑποσχεθεῖσα βοήθειαν, ἔπεμψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον κατὰ τὸ 1769. στόλον, ναυαρχούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Ὀρλόφου· ἀλλὰ κρίμασιν, οἷς οἶδε Κύριος, ὁ μὲν Ῥωσσικὸς στόλος ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, οἱ δὲ ταλαίπωροι Πελοποννήσιοι ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ τότε ἰσχυροτάτου τυράννου, κατεσφάγησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν.

(β) Αἱ Ἀμύκλαι καλοῦνται νῦν Σκλαβοχώρι, ἄθλιον χωρίον συγκείμενον ἐκ δέκα καλυβῶν.

(γ) Τοιοῦτον οἴκημα εὑρίσκεται καὶ εἰς τὰς Μυκήνας.

ναι δὲ αὕτη μία τῶν μεγαλειτέρων πόλεων τῆς Πελοποννήσου. Εὐχῆς ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ἂν οἱ κάτοικοι ἐπροτίμων τὴν νεόδμητον καὶ ὡραίαν Σπάρτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Λεωνίδας, παρὰ τὸν νοσώδη Μιστρᾶν (α).

Ὀλίγα βήματα μακρὰν ταύτης τῆς πόλεως, εἰς πλευράν τινα τοῦ Ταϋγέτου, κεῖται τὸ ἐνετικὸν φρούριον. Ὁποία φρίκη κατακυριεύει ἐδῶ τὸν θεατήν, ὅταν, θεωρῶν τοῦτο, ἀναπολῇ εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ τοὺς δυστυχεῖς καὶ δουλείους αἰῶνας τῆς Ἑλλάδος!

Ἀφοῦ διηγήθωμεν τὰ σωζόμενα μνημεῖα τῆς περιφήμου καὶ ἐνδόξου ταύτης πόλεως, ἂς εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι, ἰδόντες τὴν, ὡς μὴ ὤφελε, συρροὴν τῶν βαρβάρων ἐκείνων ἐθνῶν, ἔλαβον τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων αὐτῶν καὶ διεσώθησαν εἰς τὰς ἱερὰς κορυφὰς τοῦ Ταϋγέτου, εἰς τὰς ὁποίας διεφύλαττον καὶ ἤθη, καὶ γλῶσσαν, καὶ θρησκείαν μέχρι τοῦ ἐννάτου μ. Χ. αἰῶνος (β). Ἔκτοτε δὲ διὰ τῆς προσπαθείας τῶν χριστιανῶν βασιλέων ἐδέχθησαν τὸν χριστιανισμόν, τὰ δὲ ἤθη καὶ ἡ γλῶσσα διετηρήθησαν πολλοὺς αἰῶνας, καὶ ἤδη πολλὰ τούτων σώζονται.

Δὲν δύναμαι, φίλε, νὰ σοῦ ἀποσιωπήσω καὶ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα οἱ ἔνδοξοι καὶ ἱστορικοὶ οὗτοι τόποι τῆς Σπάρτης καθ' ἑκάστην μοὶ ἐμπνέουσι.

Χθὲς πρωΐαν, ὅτε ὁ ἥλιος ἐχρύσωνε τὰς κορυφὰς τοῦ Ταϋγέτου, ἀνέβην εἰς τὴν ἀκρόπολιν μήπως ἀκούσω ψαλλόμενόν τι τῶν τυρταϊκῶν ᾀσμάτων, ἢ ἴδω τοὺς Σπαρτιάτας χοροὺς ἄγοντας· ἀλλὰ φεῦ! πόσον ἠπατήθην... ἀντὶ τῶν χορῶν καὶ ᾠδῶν, βαθεῖα σιωπὴ ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν πεδιάδα, καὶ μόνον ἄγρια πτηνὰ ἐφαίνοντο εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν· κυριευθεὶς τότε ἀπὸ λυπηρὰ αἰσθήματα, δὲν ἠδυνάμην νὰ μὴν ἐκφράσω ὅσα διαλογιζόμενος ᾐσθανόμην· ὅθεν καθήσας ἐπὶ τεμαχίων μαρμάρων, ἐχόντων τὸ χρυσίζον χρῶμα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τὴν παρειάν μου στηρίξας ἐπὶ τῆς χειρὸς ἤρχισα νὰ λέγω πρὸς τὰ πέριξ μου ἐρείπια τὰ ἑξῆς.

« Σύ, ὦ Σπάρτη, ἐγέννησας τὴν ὡραιοτέραν γυναῖκα τοῦ κόσμου ἕνεκα τῆς ὁποίας ἠφανίσθη ἡ περίφημος πόλις τοῦ Πριάμου! Σὺ τὸν μέγαν Νομοθέτην Λυκοῦργον, τοῦ ὁποίου ἡ νομοθεσία θαυμάζεται ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν! Σὺ τὸν ἀθάνατον Λεωνίδαν καὶ τοὺς τριακοσίους, οἵτινες διὰ τὴν δόξαν τῆς Ἑλλάδος κατεφρόνησαν μυριάδας ἐχθρῶν, καὶ κατῆλθον χαίροντες εἰς τὸν ᾅδην, ὡς εἰς πανήγυριν τινά, διὰ νὰ συνδειπνήσωσι μὲ τὸν Πλούτωνα! Σὺ ἐκείνας τὰς παραδόξους μητέρας, αἵτινες ἐφόνευον ἰδίαις χερσὶ τοὺς ἀδόξως ἀπὸ τὸν πόλεμον ἐπιστρέφοντας υἱούς, καὶ αἵτινες ἔχαιρον διὰ τὸν ὑπὲρ σοῦ θάνατον αὐτῶν! Σὺ τὸν Ἀγησίλαον ἐκεῖνον, τὸν κατατροπώσαντα τὴν Ἀσίαν, καὶ κατακοσμήσαντα τοὺς ναούς σου ἀπὸ τὰ περσικὰ λάφυρα! Ἐδῶ ὁ Τυρταῖος διὰ τῶν πολεμιστηρίων ᾀσμάτων αὐτοῦ ἐνέπνεεν εἰς τοὺς υἱούς σου τὴν καταφρόνησιν τοῦ θανάτου! Αἴ! εἰς ποῖον κόσμον, εἰς ποίους αἰῶνας, εἰς ποίας ἐποχὰς μεταφέρεις τὸν νοῦν μου, ὦ πατρὶς τοῦ Λυκούργου!

Ποῦ ἐκεῖνοι οἱ χρόνοι, ὦ πατρὶς τῶν ἀθανάτων ἡρώων, ὅτε ἐγέννας τὰ παραδοξότατα συμβάματα! Ποῦ τὸ μεγαλεῖόν σου! Ποῦ οἱ βασιλεῖς, ἡ Γερουσία, ὁ Δῆμος, οἱ ἔφοροι, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες! οἱ δὲ ναοί, ποῦ, ὦ μεγαλοπρεπεστάτη πεδιάς! Ποῦ τὰ βουλευτήρια τῶν γερόντων καὶ ἡ Περσικὴ στοά! (α) Ποῦ ὁ Χορὸς (β) καὶ οἱ γυμνικοὶ χοροὶ τῶν παίδων! Ποῦ ὁ Πλατανίστας! (γ) Ποῦ τὸ ἱερὸν τῆς ὀρθίας Ἀρτέμιδος (δ) καὶ τὸ διατεθρυλλημένον ξόανον αὐτῆς! (ε) Φεῦ! ἐχάθησαν πάντα ταῦτα, ἐχάθησαν, τὰ δὲ σωζόμενα ἐρείπιά σου ἀντανακλῶσιν ἔτι τὰς ἀκτῖνας τῆς δόξης σου!

Ταΰγετε! πολιὲ καὶ ἱστορικὲ Ταΰγετε! ὁποίας μεταβολὰς δὲν εἶδον αἱ ὑψηλαὶ κορυφαί σου! ὁποίας κλονήσεις δὲν ἔκαμες, ὅτε τὰ στίφη τῶν βαρβάρων ἐκείνων λαῶν καὶ

(α) Ὁ τόπος οὗτος εἶναι νοσώδης ἕνεκα τοῦ φυομένου φλόμου τοῦ μιαίνοντος τὴν ἀτμοσφαῖραν.

(β) Εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ εἰς τὰ χθαμαλὰ μέρη τῆς Λακωνικῆς, ἐδέχθησαν τὸν Χριστιανισμὸν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νεωτέρου, ἤ οι περὶ τὸ 420. μ. Χ.

(α) Ὠνομάσθη οὕτω, διότι ᾠκοδομήθη ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν Περσῶν.

(β) Ὁ Χορὸς ἦν τόπος πλησίον τῆς ἀγορᾶς, ὅπου εἰς τὰς ἑορτὰς ἦγοντο χοροὶ γυμνῶν παίδων εἰς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος.

(γ) Ὁ Πλατανίστας ἦν χωρίον κατάφυτον ἀπὸ πλατάνους, ἔνθα ἐγυμνάζοντο.

(δ) Παρὰ τὸν βωμὸν τῆς ὀρθίας Ἀρτέμιδος ἐγίνετο ἡ μαστίγωσις τῶν ἐφήβων. (Παυσαν. Λακ. Γ'. 16.)

(ε) Τοῦτο ἦν τὸ ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου καὶ τῆς Ἰφιγενείας ἐκ τῆς Ταυρίδος κλαπὲν ξόανον τῆς Ἀρτέμιδος (Παυσ. αὐτόθ.)

τεκάλυπτον τὰς πεδιάδας σου! ὁποίας γοερὰς φωνὰς καὶ στεναγμοὺς δὲν ἤκουες ἐξερχομένους ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἀθανάτων Ἡρώων! Ἀλλ' ἤδη ταῦτα πάντα παρῆλθον· καὶ ἔθνη ἠφανίσθησαν, καὶ βασίλεια ἐξέλειπον, καὶ αἰῶνες πολλοὶ διέβησαν, τὸ δὲ πῦρ τῆς ἐλευθερίας πώποτε δὲν ἔσβυσεν ἀπὸ τὰς κορυφάς σου.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἔλεγον. Σὺ δὲ, ὦ φίλε, μὴ δυσχεραίνῃς διὰ τὴν παρεκτροπήν μου ταύτην, τῆς ὁποίας δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ αἴτιος, ἀλλ' οἱ θεῖοι οὗτοι τόποι. « Τῷόντι γὰρ » θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι, ὥστε ἐὰν ἄρα πολλάκις νυμ» φόληπτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς. »

ΠΕΡΙ ΨΕΥΔΟΥΣ.

Κατ' ἀλήθειαν τίποτε δὲν γνωρίζω κακοηθέστερον, χαμερπέστερον, καὶ γελοιωδέστερον τοῦ ψεύδους. Εἶναι γέννημα κακεντρεχείας, δειλίας, ἢ κενοδοξίας· γενικῶς δὲ καθ' ὅλα ταῦτα ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ του διότι παντοτε τὰ ψεύδη φανερόνονται ταχύτερον ἢ βραδύτερον Ἂν εἴπω ψεῦδος κακεντρεχὲς, μὲ σκοπὸν νὰ ἐγγίξω τὴν ὑπόληψιν τινὸς, ἐνδέχεται μὲν νὰ βλάψω αὐτὸν πρὸς καιρόν. ἀλλὰ τὸ πλεῖστον κακὸν ἐπὶ τέλους θέλει ἐπανέλθειν εἰς ἐμὲ αὐτόν· διότι, εὐθὺς ὅταν φανερωθῶ, (ἐξάπαντος δὲ *μέλλω νὰ φανερωθῶ*,) καταισχύνομαι καὶ συγχέομαι διὰ τὸ ἄτιμον τῆς ἐπιχειρήσεως· ὅ,τι δ' ἂν λεχθῇ μετέπειτα πρὸς βλάβην ἐκείνου τοῦ ὑποκειμένου, ὅσον καὶ ἂν ἀληθεύῃ, περνᾷ ὡς συκοφαντία.

Ἐὰν προσδράμω εἰς ψευδεῖς ἢ καὶ ἀμφιβόλους φράσεις, ὥστε νὰ δικαιολογηθῶ διά τι τὸ ὁποῖον εἶπα ἢ ἔπραξα, καὶ ν' ἀποφύγω τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον ἢ τὴν ἐξ αὐτοῦ αἰσχύνην, κηρύττω διαμιᾶς τὸν φόβον, ὡς καὶ τὸ ψεῦδός μου· ἀντὶ ν' ἀποφύγω, αὐξάνω τὸν κίνδυνον καὶ τὴν αἰσχύνην· δεικνύω ἐμαυτὸν τὸν ἔσχατον καὶ χαμερπέστατον τῆς ἀνθρωπότητος, μέλλω δ' ἐξάπαντος τοιαύτην πάντοτε νὰ λαμβάνω μεταχείρισιν. Ὁ φόβος, ἀντὶ ν' ἀποκρούῃ, ἐπισύρει τὸν κίνδυνον· καθότι οἱ ὑποκεκρυμμένοι δειλοὶ ἀγαποῦν νὰ ὑβρίζωσι τοὺς ἐγνωσμένους. Ἐάν τις ἔλαβε τὴν κακοτυχίαν νὰ σφάλῃ, γενναίου ἴδιον εἶναι ἐλευθέρως νὰ ὁμολογήσῃ τὸ σφάλμα του· δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος τοῦ νὰ ἐξιλεώσῃ δι' αὐτὸ, οὐδ' ἄλλος τρόπος νὰ συγχωρηθῇ.

Ὁ ψευδόμενος, δολιευόμενος, ἢ τοὺς λόγους αὐτοῦ συγχέων καὶ περιπλέκων, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τίποτε κινδυνῶδες ἢ δυσάρεστον, δεικνύει τοσαύτην χαμέρπειαν καὶ τοσοῦτον φόβον, ὥστε πάντοτε τὸν πρέπει νὰ καταπτύεται, καὶ πολλάκις θέλει τῷόντι καταπτύεσθαι.

Ὑπάρχουν καὶ ἄλλου εἴδους ψεύδη, ἀβλαβῆ μὲν καθ' ἑαυτὰ, πλὴν γελοιωδέστατα· ἐννοῶ ὅσα ἡ ἐσφαλμένη κενοδοξία ὑπαγορεύει, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῦν κατ' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ σκοποῦ ὑπὲρ τοῦ ὁποίου λέγονται, καὶ τελειόνουν εἰς τὴν ταπείνωσιν καὶ σύγχυσιν τοῦ γεννήτορος αὐτῶν, ὅστις ἐξάπαντος μέλλει νὰ φανερωθῇ. Ταῦτα εἶναι ὡς ἐπιτοπλεῖστον διηγηματικὰ καὶ ἱστορικὰ ψεύδη, ὅλα σκοπὸν ἔχοντα νὰ ὑπερτιμήσωσι τῶν αὐτὰ γεννῶντα.

Αὐτὸς εἶναι πάντοτε ὁ ἥρως τῶν ἰδίων αὐτοῦ μυθιστοριῶν· ἐσταθη εἰς κινδύνους, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεὶς ποτὲ διεσώθη πλὴν αὐτοῦ· ἴδεν ὀφθαλμοφανῶς ὅσα ἤκουσαν ἢ ἀνέγνωσαν ἄλλοι· καὶ ἴππευσε μᾶλλον εἰς μίαν ἡμέραν παρ' ὅσον ταχυδρόμος διέτρεξε ποτὲ εἰς δύο. Ταχέως δὲ ἀνακαλύπτεται, καὶ γίνεται πάραυτα τὸ ἀντικείμενον παγκοσμίου περιφρονήσεως καὶ χλευασμοῦ.

Ἐνθυμοῦ λοιπὸν, ὅσον ζῇς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο παρ' ἡ ἀκριβὴς ἀλήθεια ἐμπορεῖ νὰ σὲ διαβιβάσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον μὲ ἀβλαβῆ τὴν συνείδησιν ἢ τὴν τιμήν σου. Δὲν εἶναι μόνον χρέος, ἀλλὰ καὶ συμφέρον σου· πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου ἐμπορεῖς νὰ παρατηρήσῃς, ὅτι οἱ ἀνοητότεροι εἶναι καὶ οἱ φιλοψευδέστεροι. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἀπὸ τὸν βαθμὸν τῆς φιλαληθείας ἑκάστου, κρίνω καὶ τὴν ποσότητα τοῦ νοὸς αὐτοῦ.

Ο ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΟΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ.

ΠΕΡΙΗΓΗΤΗΣ, καταρχὰς μὲν ἔχων νὰ διέλθῃ ὡραῖα πράσινα χωράφια, ἔπειτα δὲ τόπους δυσβάτους, πλήρεις ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἡτοιμάσθη μόνον διὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁδοῦ.

Ἐνεδύθη ἐλαφρὰ καὶ ποικιλόχροα φορέματα, ἔθεσε ῥόδα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, καὶ μὲ ῥάβδον ἐλαφρὰν εἰς τὴν χεῖρα, ἤρχισε περιχαρὴς νὰ διατρέχῃ τὴν ἐγνωσμένην ὁδόν· ἡ θάλλουσα φύσις ἔχαιρε πέριξ αὐτοῦ, ὁ ἥλιος ἔλαμπεν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς του λαμπρότατα· ὅθεν ἐξηκολούθει μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν τὸν δρόμον.

Προχωρῶν ὅμως, ἔφθατεν εἰς τὰ δύσβατα, καὶ ὅτε ἐπλησίασεν ἡ νὺξ, εὑρέθη εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν· διότι αἱ τροφαί του ἦσαν ἤδη τελειωμέναι, τὰ φορέματα ἀπὸ τὴν βροχὴν ὑγρὰ, καὶ ἀπὸ τὰς ἀκάνθας ἐσχισμένα, τὰ ῥόδα μαραμμένα, καὶ κοπιασμένον ἤδη παραπολὺ, ὀλίγον ἐβοηθοῦσεν αὐτὸν ἡ πρὸς ἐπίδειξιν μικρά του ῥάβδος· ἦτο δὲ καὶ ποταμὸς ἔμπροσθεν, καὶ τριγύρω σκότος.

'Ἀλλοίμονον!' εἶπε καθ' ἑαυτὸν, τύπτων καὶ τὸ στῆθος, 'εἶμαι πεινασμένος, καὶ δὲν ἔχω φαγητόν· εἶμαι βρεγμένος, καὶ δὲν ἔχω φορέματα διὰ νὰ ἀλλάξω· κοπιασμένος, καὶ δὲν ἔχω βακτηρίαν, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ στηρίζωμαι· ποταμὸν ἔχω νὰ περάσω, καὶ δὲν εὑρίσκω πλοιάριον· ἐπλανήθην, καὶ τώρα δὲν ἔχω ὁδηγόν· ἐνυκτώθην, καὶ δὲν ἔχω φανόν! Ἀλλοίμονον! πόσον εἶμαι ἀνόητος! Διατί δὲν επρόβλεψα καὶ διὰ τὸ τέλος τῆς ὁδοιπορίας μου, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἀρχήν;'

Ἀναγνῶστα! ὁ χρόνος φεύγει ταχύτατα,—ὁδοιπόρος εἶσαι καὶ σύ! Ἀρχὴ τῆς ὁδοιπορίας σου εἶναι ἡ ζωὴ, καὶ τέλος ὁ θάνατος. Ἂν εὑρίσκεσαι δὶ ἀμφότερα προητοιμασμένος, εἶσαι ἀξιομακάριστος· εἰδεμὴ, ὁμοιάζεις τὸν ἀπρόβλεπτον περιηγητήν!

(Ἀποθήκη τῶν ὠφελ. γνώσεων.)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΝΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΠΟΝΤΟΥ.

[*Οἱ χριστιανοὶ ἐν τῇ Τουρκίᾳ. — Ὁ Κύριος Στράφορδ Κάνιγκ. — Αἱ ἀποστασίαι τῶν Ἀλβανῶν.*

Ὁ Μουσταφᾶς Κιουπρουλῆς, ὅστις ἔζη περὶ τὸ τέλος τῆς
ιζ'. ἑκατονταετηρίδος, ὑπῆρξεν ὁ σοφώτερος καὶ ὁ πλέον
γενναιόφρων μεταξὺ ὅλων τῶν μεγάλων Βεζυρῶν, ὅσοι ποτὲ ἔφερον τὴν μεγάλην σφραγῖδα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτο-
Δὲν εἶχε μὲν τὸν πολεμικὸν νοῦν καὶ τὴν πο-
κρατορίας.
λεμικὴν τύχην τοῦ περιφήμου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ἀχμέτη, οὐ-
δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μωάμεθ Κιουπρουλῆ τὴν φρικαλέαν
ἐνεργητικότητα, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος, ὡς μὲ σιδηροῦν
βραχίονα, εἶχε καταθλίψει ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου Σουλτάνου
Μωάμεθ τοῦ τετάρτου, τὸ τέρας τῆς στρατιωτικῆς ἀναρχίας
οὐδὲ τὸ πολιτικὸν μεγαλεῖον ἑνὸς Μεχμὲτ Σοκολλῆ, ἀλλὰ
τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὡς τοῦ πρώτου αὐτουργοῦ μεταῤῥυθμίσεων,
ἐνεργηθεισῶν κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς φιλανθρωπίας, προεκλάμπει εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀθωμανικῆς
Αὐτοκρατορίας ἀπέναντι ὅλων τῶν τρομερῶν ἐκείνων ἡρώων, ὅσοι διὰ τῶν κατακτήσεων ἐδόξασαν μὲ τὴν πολεμικὴν τῆς ἡμισελήνου φήμην, ἐλεηλάτησαν ὅμως συγχρόνως
τὰς χώρας καὶ κατεπάτησαν τὸν τράχηλον τῶν ἐθνῶν. Τὸν
Νιζὰμ Τζιεδίδ, τουτέστιν ὁ νέος Κανονισμὸς, τὸν ὁποῖον
εἶχε προκαλέσει ὁ Μουσταφᾶς Κιουπρουλῆς, εἶχε τότε παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἄλλην τινὰ σημασίαν, παρ' ἐκείνην, τὴν
ὁποίαν ἔλαβεν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους: Ἐπρόκειτο
νὰ κατορθώσῃ τὴν ἀνακούφισιν τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων
ἐκ τῆς ἐπικειμένης εἰς αὐτοὺς καταθλίψεως, ἐπρόκειτο νὰ
θέσῃ τὰς πρώτας βάσεις μιᾶς χειραφετήσεως τῶν ῥαγιά-
δων. Ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Μουσταφᾶ Κιουπρουλῆ, πε-
σόντος ἡρωϊκῶς εἰς τὴν ἐν Σαλανκεμινίῳ μάχην, ἀνέκοψε
τὴν περαιτέρω ἐκτέλεσιν τῶν φιλανθρώπων μεταῤῥυθμίσεών
του, καὶ ἐκ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὀλίγοι μέν τινες ἠκολού-
θησαν μετὰ δειλίας, οὐδεὶς ὅμως μὲ ἀποφασιστικότητα, τὰ
ἴχνη αὐτοῦ. Ὁ Ἅμμερ παρατηρεῖ μετὰ πολλῆς ἀληθείας,
ὅτι ἂν οἱ μεγάλοι Βεζύραι, οἱ διαδεχθέντες τὸν σοφὸν Μου-
σταφᾶν Κιουπρουλῆν, εἶχον μιμηθῆ τὴν φιλάνθρωπον αὐ-
τοῦ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους διαγωγὴν καὶ ἐκτελέ-
σει τὸν παρ' αὐτοῦ σχεδιασθέντα « Νέον Κανονισμὸν, » τοῦ
ὁποίου σκοπὸς ἦτον ἡ τακτοποίησις καὶ ἡ βελτίωσις τῆς
Διοικήσεως τοῦ Κράτους, τότε ἴσως ἡ πρᾳότης, ἑνωμένη
μετὰ τῆς δυνάμεως, ἤθελον ἐμποδίσει τὴν ἔκρηξιν τῆς τε-
λευταίας τῶν Ἑλλήνων ἐπαναστάσεως. Ὅτι ἡ ἀπάνθρω-
πος καταπίεσις, ἡ ἐπιβαρύνουσα τοὺς ῥαγιάδας, ἤθελε δώ-
σει ἀφορμὴν εἰς ἐπικίνδυνον τινὰ κλονισμὸν τῆς Αὐτοκρα-
τορίας, ὅτι ἡ ἐλάφρυνσις τοῦ βαρυτάτου τῶν χριστιανῶν
ζυγοῦ ἦτον ἀναγκαία δι' αὐτὸ τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους;
τὸ ᾐσθάνθησαν οἱ Σουλτάνοι τῶν Ὀθωμανῶν ἀμέσως μετὰ
τὴν πρώτην ἐμφάνισιν τοῦ Νιζὰμ Τζιεδὶδ περὶ αὐτὸ εἰσέτι
τὸ τέλος τῆς ιζ'. ἑκατονταετηρίδος. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ
Νιζὰμ Τζιεδὶδ τούτου εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν
ἤθελεν εἶσθαι πρὸς σωτηρίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους ἓν
ἀπειράκις συντελεστικώτερον μέτρον, παρὰ τὸ Νιζάμι ἐκεῖνο
τῶν νεωτέρων χρόνων, τὸ ὁποῖον προὐτίθετο στρατιωτικὰς
μόνον μεταῤῥυθμίσεις, καὶ ἀντέταξεν εἰς τὰς ῥωσσικὰς φα-
λαγγας μὲ πλήρη ἀτυχίαν ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ καὶ τομαξίου

μὲν, πλὴν ἀξιομάχου στρατοῦ τῶν Γιαννιτσάρων τοὺς κατὰ τὴν νέαν μέθοδον παιδαγωγηθέντας νεοσυλλέκτους. Ἂν οἱ διάδοχοι τοῦ Μουσταφᾶ Κιουπρουλῆ ἐκυβέρνων κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ προκατόχου αὐτῶν, ἡ Ἑλλὰς, ἡ Σερβία, ἡ Μολδαυΐα καὶ ἡ Βλαχία, ἤθελον διαμείνει εἰς τὴν ἄμεσον τῆς Πόρτας ὑποτέλειαν, ἡ δὲ κατάστασις τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν ἐπαρχιῶν δὲν ἤθελεν ἀπειλεῖ ἐπαναστάσεις, καθὼς συμβαίνει σήμερον. Ὁ τόσον πολυμαθὴς, ὅσον καὶ πνευματώδης Συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους προσθέτει εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ περὶ τοῦ βραχέος μὲν πλὴν ἐξόδου σταδίου τοῦ ἐναρέτου ἐκείνου μεγάλου Βεζύρου τοὺς ἑξῆς σπουδαιοτάτους λόγους: « Εἰς τὸν Ἰσλαμικὸν Ἐθνάρχην δὲν ὑπολείπεται πλέον μὲ τὴν ἐκπολιορκοῦσαν αὐτὸν παρέλευσιν τοῦ χρόνου ἄλλη τις ἐκλογὴ, παρὰ νὰ προτιμήσῃ μεταξὺ τῆς παραιτήσεως τῆς ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων, ἐξουσίας του ἀφ' ἑνὸς, ἢ τῆς μετριάσεως αὐτῆς ἐπὶ τὸ λογικώτερον ἀφ' ἑτέρου. »

Τὸ σημαντικώτερον αἴτιον τῆς πρωΐμου πτώσεως τῆς κραταιᾶς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπῆρξεν ὅτι οἱ Σουλτάνοι παρέλειψαν νὰ ἐνισχύσωσι τὸ Κράτος αὐτῶν διὰ τῆς συνεργείας τῶν χριστιανικῶν πληθυσμῶν. Ἡ συγχώνευσις τῶν νικητῶν μὲ τοὺς νικηθέντας ἠδύνατο εὐκόλως νὰ πραγματοποιηθῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς πολεμικῆς τῆς Τουρκίας τύχης. Τότε ἴσως οἱ ῥαγιάδες ἤθελον εἶσθαι διατεθειμένοι, μάλιστα δὲ καὶ εὐγνώμονες ὑπὲρ τῆς συγχωνεύσεως αὐτῶν μετὰ τῶν ἰσχυρῶν κατακτητῶν των, καὶ ἀντὶ ἐπιεικῶν τινῶν παραχωρήσεων βεβαίως ἤθελον ὑπηρετήσει προθύμως ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἡμισελήνου, ἂν οἱ Ὀθωμανοὶ Ἄρχοντες, διὰ νὰ προσκολλήσωσιν εἰς τὰ συμφέροντα αὐτῶν τοὺς ῥαγιάδας καὶ διὰ νὰ κερδίσωσιν αὐτοὺς διὰ γενναιοψύχου πολιτικῆς ἤθελον πράξει τὸ ἥμισυ μόνον ἐξ ὅσων ἔπραξαν διὰ νὰ πληρώσωσι τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων των διὰ τῆς τυραννίας καὶ τῆς καταδυναστεύσεως μὲ ἀνεξάλειπτον μῖσος ἐναντίον παντὸς τουρκικοῦ πράγματος. Πολλοὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ δὲν ἐγνώρισαν ἀποχρώντως, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦτο κακὸν ἦτον ἡ κυρία αἰτία τῆς πρωΐμου πτώσεως τῆς Τουρκίας. Ἀνεζήτουν μεταξὺ ἄλλων περιστατικῶν τὰς αἰτίας τῆς πτώσεως τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, λ. χ. μεταξὺ τῆς ἐκμαλθακώσεως τῶν Ὀθωμανῶν Αὐτοκρατόρων, τῶν συνεχῶν καὶ διαρκῶν στρατιωτικῶν στάσεων, τῆς στασιμότητος τῆς πολεμικῆς τῶν Τούρκων ἐπιστήμης, τῶν μεγάλων προόδων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τῶν ἀρκτώων τῆς Τουρκίας γειτόνων. Ἀλλὰ καὶ σήμερον εἰσέτι ἀποποιοῦνται νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι ὁ σημαντικώτερος κίνδυνος τῆς διαλύσεως ἐπίκειται ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπου ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς αὐξάνει καθ' ἑκάστην, ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἰδίως τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος, ἐλαττοῦνται εἰς ἀπίστευτον βαθμὸν καθ' ἕκαστον ἔτος. Μία φρόνιμος καὶ ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ῥαγιάδας διαγωγὴ δύναται μόνη νὰ ἐξορκίσῃ τὴν ἀνεμοζάλην, ἥτις εἰς ἐποχὴν ὄχι πολλὰ μεμακρυσμένην θέλει ἐκραγῇ μὲ ὅλην τὴν λύσσαν τῆς ἐπὶ πολὺν ἤδη χρόνον καταστελλομένης δίψης πρὸς ἐκδίκησιν, ἂν ἡ Πόρτα ἐξακολουθήσῃ παραχωροῦσα τὴν κυβέρνησιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις πραγμάτων εἰς ἀνθρώπους ὁμοιάζοντας τὸν λυσσῶντα καὶ φρενήρη Ἀβδουλλὰχ Πασσᾶν τῆς Τραπεζοῦντος. Ἂν καὶ παρῆλθεν ἤδη ὁ ἁρμόδιος καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ὑπῆρχεν ἐφικτὴ ἐν τῇ Τουρκίᾳ ἡ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Κράτους συγχώνευσις τοῦ μωαμεθανικοῦ καὶ χριστιανικοῦ στοιχείου, ὡς φρονεῖ ὁ Μαρμόντος, ἂν καὶ ἦναι πλέον πολὺ ἀργὰ διὰ νὰ μεταβάλλωσιν εἰς ὑπερασπιστὰς τοῦ Ὀθωμανικοῦ Θρόνου τοὺς ῥαγιάδας, οἵτινες ἐλπίζουσιν ἤδη μὲ περισσοτέραν παρὰ ποτὲ πεποίθησιν τὸ ταχὺ τέλος τῆς ἐξουσίας τῶν τυράννων αὐτῶν, ἓν φιλοδίκαιον μολοντοῦτο καὶ νοσυνεχὲς διοικητικὸν σύστημα, ἐφαρμοζόμενον εἰς τὰς ἐπαρχίας, δύναται διὰ πολὺν εἰσέτι καιρὸν νὰ ἀποτρέψῃ τὴν καταστροφὴν καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἡσυχίαν.

Μεταξὺ ὅλων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Εὐρωπαίων πολιτικῶν φαίνεται εἷς μόνος ἀνὴρ νὰ ἐννοήσεν ἐντελῶς τὴν ἀλήθειαν ταύτην — καὶ ὁ εἷς οὗτος εἶναι ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ τοσοῦτον πνευματώδης ὅσον καὶ γενναιόφρων πολιτικὸς οὗτος ἀνὴρ προσεβλήθη πικρῶς διὰ τῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος ἐπὶ τοῦ περὶ τῶν ἀρνησιθρήσκων ζητήματος, καθὼς καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις· προσήφθησαν εἰς αὐτὸν ἐμπάθεια, ἰσχυρογνωμοσύνη καὶ πολιτικὴ τυφλότης. Αἱ προσβολαὶ αὗται δὲν ἔκαμον τὴν ἀρίστην ἐντύπωσιν εἰς τὴν μεγάλην πλειονοψηφίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἄλλαις τῆς Τουρκίας πόλεσιν ἀναγνωστῶν τῆς Ἐφημερίδος Σας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποκαταστημένους Γερμανοὺς, οἱ ὁποῖοι βεβαιότατα δὲν παροργίζονται κατὰ τοῦ Βρεττανοῦ Πρέσβεως διὰ τὴν ἀπέ-

ναντι τῆς Πόρτας ἐπέμβασίν του, ἀλλὰ λαμβάνουσιν ἀπεναντίας ἀφορμὰς νὰ ζηλεύωσι τοὺς ἐν Τουρκίᾳ Ἄγγλους διὰ τὸν παραστάτην αὐτῶν, τὸν τοσοῦτον δραστήριον, τοσοῦτον ἀξιοπρεπῆ καὶ τοσοῦτον μεγαλόψυχον. Δὲν ἐθαύμασα διόλου δὲ ἐμπαθεῖς τινὰς προσβολὰς τὰς ὁποίας ἀνεγίνωσκον κατὰ τὸ διάστημα τῆς τελευταίας ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς μου, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ περὶ τῶν ἐξομωτῶν ζητήματος, εἰς τὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀνταποκρίσεις, διότι ἐγνώριζον καλῶς τὴν πηγὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέῤῥεον. Ἀλλ' ἐξεπλάγην μοναδικῶς, ἰδὼν ὅτι ἀνὴρ, τοσοῦτον φωτισμένος καὶ μεμυημένος εἰς τὰ ἀνατολικὰ πράγματα, ὁποῖος διακρίνεται ὁ ὑπὸ τὸ σημεῖον ἀνταποκριτὴς ὑμῶν, προσετέθη εἰς τὰς κατὰ τοῦ Στράφορδ Κάνιγγος φωνασκίας μὲ γλῶσσαν κακοήθη μᾶλλον παρὰ πνευματώδη. Μὲ ὅλον τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον ἔχω διὰ τὰς μεγάλας πολιτικὰς γνώσεις τοῦ Συγγραφέως « τῶν ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἀποσπασμάτων, » δὲν δύναμαι μολοντοῦτο νὰ μὴν παρατηρήσω, ὅτι καθόσον τοὐλάχιστον ἀφορᾷ τὰ αἴτια τῶν τελευταίων ἐν Ἀλβανίᾳ κινημάτων καὶ ἄλλων ἐν τῇ Τουρκικῇ Ἀσίᾳ συμβάντων, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθησε νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν Πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας, ὁ ἀνταποκριτής Σας οὗτος διατελεῖ εἰς παράδοξον περὶ αὐτῶν ἀπάτην καὶ ἄγνοιαν. Ἀφοῦ ἐδέχθητε τὰς γνώμας τῶν ἐναντίων τοῦ Κυρίου Στράφορδ Κάνιγγος, ἐλπίζω ὅτι θέλετε σήμερον ἐπιτρέψει καὶ εἰς ἕνα εἰλικρινῆ αὐτοῦ θιασώτην μερικὰς παρατηρήσεις. Δὲν θέλουσι περιστραφῇ αὗται εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔκθεσιν τῆς πολιτικῆς θέσεως τοῦ παρὰ τῇ Πόρτᾳ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας. Εἰς αὐτὴν θέλω πολλάκις ἐπανέλθει διὰ τῶν ἀκολούθων ἐπιστολῶν μου, περιορίζων σήμερον τοὺς λόγους μου εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κάνιγγος ὡς ἰδιώτου καὶ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς μεγάλης Βρεττανίας.

Ὁ Κύριος Στράφορδ Κάνιγκ εἶναι μεταξὺ ὅλων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Εὐρωπαίων διπλωματῶν ὁ μόνος, ὅστις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς μεγιστάνους τῶν Ὀθωμανῶν σιμὰ τῶν ἄλλων καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ ἀξιοπρεπείας. Ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὅπου ἡ ἀνδρικὴ ὡραιότης καὶ τὸ σεμνοπρεπὲς ὕφος ἰσχύουσι περισσότερον παρὰ εἰς κάθε ἄλλο τῆς γῆς μέρος, τοῦ σχήματος ἡ μεγαλοπρέπεια ἀποβαίνει πάντοτε εἰς τὸν ἀντιπρόσωπον μιᾶς εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως λυσιτελέστατον πλεονέκτημα, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπὶ τῆς διπλωματικῆς συγκοινωνίας ἔχει περισσοτέραν ἐπιῤῥοὴν, παρ' ὅσον ἐνδέχεται νὰ φρονῶσιν οἱ Εὐρωπαῖοι. Οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀνατολῆς κλίνουσι πάντοτε εἰς τὸ νὰ συμπεραίνωσιν ἐκ τῆς ἐντυπώσεως, τὴν ὁποίαν γεννᾷ εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισις, ἡ ἀτομικότης ἑνὸς πρέσβεως, καὶ περὶ τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον οὗτος ἀντιπροσωπεύει. Ἀγχίνους τις καὶ πεπαιδευμένος Ὀθωμανὸς μοὶ ἐξεικόνισε ποτὲ μετὰ χαιρεκάκου νύξεως, ὁπόσον ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν εἰς ἀκρόασιν ἢ συνομιλίαν τινὰ διεγείρει εἰς τὸν Σουλτάνον καὶ εἰς τοὺς Πασσάδας τοῦ Διβανίου ἡ ἀγόρευσις ἑνὸς ἀνδρὸς, ἔχοντος τὸ εὐγενὲς σχῆμα, τὴν προστακτικὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ ἀξιοπρεπέστατον τοῦ Κάνιγγος ἦθος, διαφέρει ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἄλλος τις Διπλωμάτης, ὅστις μὲ δυσειδῆ μορφὴν, μὲ πολλὰς ὑποκλίσεις καὶ μὲ δειλὸν ὕφος ἤθελε παρουσιασθῆ ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, ἐνώπιον τοῦ μεγάλου Βεζίρου, ἢ ἐνώπιον ὁποιουδήποτε ἄλλου σημαντικοῦ προσώπου τοῦ ὑψηλοῦ Διβανίου. Εἰς ὅλα τὰ διπλωματικὰ συμπόσια, εἰς ὅλους τοὺς χορούς, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑσπερινὰς συναναστροφὰς τοῦ Πέρα παρετήρησα μὲ πόσον προφανῆ εὐχαρίστησιν τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν φιλοτιμίας ἀποβλέπουσιν οἱ Ἄγγλοι εἰς τὸν Πρέσβυν των, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ ἐμφάνισιν ὑπερέχει ὅλους τοὺς λοιποὺς συναδελφούς του. Σπανίως τῷ ὄντι ἀπήντησα καθ' ὅλον τοῦ βίου μου τὸ διάστημα καὶ εἰς τοὺς πολλοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους περιῆλθον, ἄλλην τινὰ φυσιογνωμίαν τοσοῦτον εὐγενῆ καὶ πνευματώδη ὡς τὴν ἰδικήν του, καὶ ἐξαιρέτως ἐξασκεῖ ἀπερίγραπτον ἐνέργειαν τὸ βλέμμα τῶν ὡραίων ὀφθαλμῶν του. Ἐξ αὐτῶν διαυγάζει τοῦ Κάνιγγος ὅλος ὁ χαρακτήρ: ἡ ἀνδρικωτάτη ἐνεργητικότης, ἡ εὐτολμία, ἡ ἡγεμονικὴ γαλήνη, ἡ σοβαρότης, ἡ ἄκαμπτος σταθερότης, μ' ὅλας δὲ τὰς ἰσχυρὰς αὐτὰς ἰδιότητας, αἱ ὁποῖαι στολίζουσι τὸν ἄνδρα, διαπρέπει συνυπάρχων, ἂν καὶ ἀνεπίδεκτος ἐξιστορήσεως, ἐρατεινός τις χαρακτὴρ ἱλαρότητος καὶ ἀγαθοσύνης, πειθαναγκάζων τοὺς ἐντυγχάνοντας ν' ἀποβλέπωσιν ἀμέσως μετὰ πεποιθήσεως καὶ ἀγάπης εἰς αὐτὰ τὰ ὡραῖα, μεγάλα καὶ πνευματοβόλα ὄμματα. Εἰς τὴν συνομιλίαν αὐτοῦ ὁ Στράφορδ Κάνιγκ ἐξασκεῖ μεγάλην ἰσχὺν, μάλιστα διότι δεικνύει ἄπειρον ἀφέλειαν, διότι ἀποστρέφεται τοὺς καλλωπισμοὺς τοῦ λόγου καὶ τῶν κωμῳδοποιῶν τὰ τεχνάσματα, διότι εἰς τὴν ἱλαρὰν τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ σοβαρότητα πᾶς τις ἀναγνωρίζει ἀμέσως, ὅτι εἰς ὅλα τὰ ἀντικείμενα, περὶ τῶν ὁποίων πραγματεύεται, συ-

νυπάρχῃ ὅλη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ καὶ ὅλη του ἡ διάνοια. Εἰς αὐτὸν δὲν ἀπαντᾷς τὴν θωπευτικὴν, πλὴν ἄφιλον τῆς γλώσσης εὐτραπελίαν, οὐδὲ τὴν ὑποκριτικὴν φιλοφροσύνην, οὐδὲ τὴν ὑψηλόφρονα εὐπροσηγορίαν, τὴν ὁποίαν μισῶ καὶ ἀποστρέφομαι ἑκατοντάκις περισσότερον παρὰ τὴν ἀριστοκρατικὴν τραχύτητα· παρ' αὐτοῦ δὲν ἀκούεις τὰς κολακευτικὰς, ἀλλὰ κατεψυγμένας φράσεις, τὰς ὁποίας ἄλλως συνηθίζουσι τοσοῦτον οἱ Διπλωμάται, παῤ αὐτοῦ ματαίως προσδοκᾷ ὁ περιοδεύων συγγραφεὺς ν' ἀκούσῃ ὁποιασδήποτε κολακείας. λ. χ. « Ἀνέγνωσα μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὸ ὡραῖον σύγγραμμά Σας, τὰς περιέργους ἐκθέσεις Σας, » —φράσεις, αἱ ὁποῖαι, ἀπορέουσαι ἐκ τοῦ στόματος ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, σχηματίζουσιν εὐθηνότατα τὴν εὐδαιμονίαν πολλῶν ἀσθενῶν καὶ ματαιοφρόνων κεφαλῶν. Πλὴν ὅςις κατορθώσει νὰ συνάψῃ μετὰ τοῦ Στράφορδ Κάνιγγος σπουδαίαν τινὰ ὁμιλίαν περὶ ὁποιουδήποτε ἀντικειμένου, αὐτὸς ἐκπλήττεται ἀνακαλύπτων μίαν βαθύνοιαν, ἥτις δὲν εἶναι ποσῶς συνήθης εἰς τὰς διπλωματικὰς τοῦ Πέρα συναναστροφάς. Πλὴν ὅστις λάβει δἰ ἑαυτὸν ἢ δἰ ἄλλους τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας, τῆς μεσολαβήσεως, τῆς συνδρομῆς τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας, ὅστις ἐπικαλεσθεῖ τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ὑπὲρ ἀνθρώπων κατατεθλιμμένων, καταδιωγμένων καὶ καταδυναστευμένων, ἐν ἑνὶ λόγῳ ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν, αὐτὸς ἀνευρίσκει εἰς τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ φιλανθρωπίαν τινὰ τοσαύτης ζέσεως, τοσαύτης ἀληθείας καὶ τοσαύτης προθυμίας, ὁποίαν ποτὲ εἰς ἄλλον πολιτικὸν ἄνδρα δὲν ἀπήντησα. Ὦ ἀξιομακάριστος Ἀγγλία! Ὁποίους γενναίους καὶ ἀξίους ἀντιπροσώπους τῆς τιμῆς καὶ τῶν συμφερόντων Σου ηὐτύχησας πάντοτε νὰ ἔχῃς ἐν τῇ ἀλλοπαδῇ!

ΠΕΠΙ ΕΡΕΥΠΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΩΝ.

Ἄρθρον Α'.

Τυπογραφία.

Αὕτη ἡ λαμπρὰ ἐφεύρεσις ἐξετέλεσε τὸν σκοπὸν τῆς ἀνακαλύψεως τῶν γραμμάτων, διότι ἐχρησίμευσεν ὡς μέσον τῆς παιδείας καὶ ἐπετάχυνε τὰς προόδους τοῦ ἀνθρωπίνου νοός· ἀλλ' εὐκολώτερον εἶναι νὰ προΐδῃ τὶς τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας, ὅσας θέλει χορηγήσει τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, παρὰ νὰ προσδιορίσῃ μὲ ἀκρίβειαν τὸν τόπον καὶ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὴ ἔγεινε.

Πολλαὶ πόλεις ἁμιλλῶνται διὰ τὴν τιμὴν ταύτην. Ἀλλ' ἡ Μαγουντία πρώτη εἶδε καὶ τὰ πρῶτα τοῦ τύπου δοκίμια· φαίνεται, ὅτι ἡ διὰ πινακίδων τυπογραφία, ἥτις ὑπῆρχε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Κίνναν, προσηρμόθη ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους περὶ τὰ τέλη τοῦ 14 αἰῶνος εἰς τύπωσιν εἰκόνων, χαρτῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Ἰωάννης Γουτεμβὲργ, γεννημένος εἰς Μαγουντίαν, ἐφαντάσθη πρῶτος νὰ ἐγχαράξῃ εἰς ξυλίνους πίνακας σελίδας ὁλοκλήρους, τῶν ὁποίων τὴν τύπωσιν ἐπανελάμβανεν, ὁσάκις ἤθελεν. Ἀλλὰ παρατηρήσας, ὅτι ἡ μέθοδός του αὕτη ἦτον ἐλλειπὴς, ἑνώθη κατὰ τὸ **1444.** μὲ τὴν περιβόητον Φοὺς, καὶ μετεχειρίσθη γλυπτὰ, χωριςὰ καὶ κινητὰ γράμματα κατεσκευασμένα ἀπὸ ξύλον ἢ μέταλλον. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα βαλλόμενα κατὰ σειρὰν πλησίον τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, διεπερῶντο μὲ ῥάμματα, καὶ συνδενόμενα σφιγκτὰ ἐσύνθετον τὴν γραμμήν.

Κατὰ τὸ **1452.** παραλαβὼν συμπράκτορα καὶ τὸν Πέτρον Σέφερ, εὗρον τὸ μέσον νὰ χωνεύωσι χαρακτῆρας μεταλλικούς· καὶ πιθανώτατον εἶναι ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ ἔδωσαν εἰς φῶς τὴν Ἱερὰν Γραφὴν, τῆς ὁποίας ὁ β'. Τόμος σώζεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μαζαρίνου χωρὶς χρονολογίαν καὶ εἰδοποίησιν.

Ἀπὸ τὴν Μαγουντίαν λοιπὸν ὁ Τύπος διεδόθη εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον, καὶ τυπογραφίαι ἐσυςήθησαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην· ἡ τελειοποίησις τῶν στοιχείων καθὼς καὶ ἡ τῶν μηχανικῶν πιεστηρίων ἔφθασαν εἰς τὴν ἀκμήν των· ἡ προθυμία καὶ ἡ ἔφεσις τοῦ τυπόνειν ἔγιναν κοινὴ ἀνάγκη τῆς κοινωνίας, καὶ ἡ φιλάνθρωπος ἐπιῤῥοὴ τῆς τυπογραφίας ἐκτείνεται πλέον εἰς τὰ ἄκρα τῆς γῆς. Ὅλα τὰ ἔθνη συναισθάνονται τὰ εὐτυχῆ της ἀποτελέσματα, ἡ δὲ Ἑλλὰς χρεωστεῖ εἰς αὐτὴν κατὰ μέγα μέρος τὴν ἐλευθερίαν της.

Ἀλλ' ὦ Ἑλλὰς, φίλη τῶν Μουσῶν καὶ τῶν χαρίτων! μὴ μολύνῃς τὸν τύπον σου μὲ λοιδορίας καὶ μὲ ὕβρεις, αἱ ὁποῖαι ἐρεθίζουν τὰ πάθη καὶ διαιωνίζουν τὰς ἐκδικήσεις· μὴ συγχωρήσῃς ποτὲ νὰ ἐμφυτευθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους σου τὸ ἀκόνιτον καὶ τὸ κώνειον, τὰ ὀλέθρια βότανα, ἀλλὰ καλλιέργησον τὰς δάφνας καὶ τὰς ἐλαίας, αἵτινες λαμπρύνουν καὶ πλουτίζουν τὸ ὡραῖόν σου ἔδαφος. Καὶ καθὼς ὁ πολιτισμένος κόσμος μὲ ἐνθουσιασμὸν ἐχαιρέτησε τὴν γενναίαν σου ἐπανάστασιν, οὕτω προσπάθησον νὰ ἐπαινεθῶσιν εἰς τὸ ἑξῆς καὶ αἱ ἀρεταὶ τῆς παλιγγενεσίας σου. Τ.

---

22 ΗΜΕΡΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ τὰς Σελ. 92, 105, καὶ 124.)

Τὴν 16. μὴ δυνάμενος νὰ περιηγηθῶ, διὰ τὴν στενότητα τοῦ καιροῦ μου, δύο ἄλλας ἀξιολόγους τῆς Μιτυλήνης Ἐπαρχίας, καὶ μάλιστα *τὴν Καλλονὴν*, τὴν ὁποίαν μὲ ὑπερεσύστησαν τινὲς· καὶ ἥτις φρονῶ νὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φυσικὴν χάριν τὸ ὡραῖον αὐτῆς ὄνομα, ἐπεριορίσθην εἰς τὰ τῆς πόλεως. Ὅθεν κατὰ πρῶτον ὑπῆγον εἰς τὸ Γυμνάσιον.

Ἡ μὲν νεοσύστατος οἰκοδομὴ αὐτοῦ εἶναι λαμπροτάτη καὶ κατάλληλος, ἐγερθεῖσα μὲ κοινὸν τῶν κατοίκων ζῆλον· καὶ εἶναι ἱκανὴ αὕτη νὰ δείξῃ πόσον ῥέπουσιν οἱ Μιτυληναῖοι εἰς τὰ Φῶτα. Τὸ δὲ, ἐὰν προάγωνται ἐξ αὐτοῦ τοῦ κοινωφελοῦς καταστήματος οἱ ἀνάλογοι καρποὶ, ἢ ὄχι, τοῦτο εἶναι ζήτημα τὸ ὁποῖον ἰδίως ἀνήκει εἰς τοὺς κατοίκους τῆς πρωτευούσης ἐκείνης πόλεως.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς διαφόρους περὶ Γυμνασίου συνδιαλέξεις, εἰς τὰς ὁποίας περιστατικῶς ἔτυχε νὰ εὑρεθῶ, εἶχον μάθει ὅτι τὰ τοπικὰ κόμματα ἐπιῤῥεάζουσι πολὺ ἐπὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν αὐτῶν καταστημάτων, ποτὲ μὲν ὑποστηρίζοντα ἐν αὐτοῖς ἀνικάνους καὶ μὴ ἔχοντας διδασκαλικὴν ἀξιοπρέπειαν Διδασκάλους, ποτὲ δὲ κατατρέχοντα καὶ ἀποβάλλοντα ἀδίκως τοὺς ἱκανοὺς καὶ ἐναρέτους, ἔκρινα διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον νὰ θεωρήσω μὲ πολλὴν ἀδιαφορίαν τὰ Καταστήματα ταῦτα· διότι εἰς τὰς διασκέψεις μου δὲν ἐμπορῶ νὰ συμβιβάσω τὴν ἄλλογον ἐπιθυμίαν δύο ἀτόμων ἢ τὴν ἰδιοτέλειαν τριῶν ἄλλων, μὲ τὴν κοινὴν ἀνάγκην, ἥτις ἀπαιτεῖ εἰς τὰς διδασκαλικὰς ἕδρας ἄνδρας *ἐναρέτους, εἰδήμονας, ἐμπείρους καὶ πεπαιδευμένους.* Ἐπομένως θεωρῶν τοὺς Μιτυληναίους θυσιάζοντας μὲ πόθον ὑπὲρ τῆς Παιδείας, ἀποτυγχάνοντας δὲ τοῦ σκοποῦ ἕνεκα τῆς κομματικῆς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐπιῤῥοίας· καὶ θεωρῶν πρὸς τούτοις ἀσυμβίβαστον τὴν ἀταξίαν ταύτην μὲ τὴν ἰδέαν, τὴν ὁποίαν τρέφω ὅτι ἡ πρωτεύουσα αὕτη τῆς Μιτυλήνης πρέπει ἀναποφεύκτως νὰ δώσῃ ἕνα σοφὸν καὶ κατάλληλον ὀργανισμὸν εἰς τὸ Γυμνάσιόν της, διὰ νὰ ἐμπορέσῃ βαθμηδὸν νὰ ἐξαπλώσῃ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας της τὰ Φῶτα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπάναγκες εἰς κατοίκους μιᾶς τόσον εὐφόρου καὶ λαμπρᾶς Νήσου, παρήτησα τὰς τοιαύτας ἐρεύνας καὶ διεύθυνα ἐμαυτὸν περὶ τὴν Πόλιν.

Περιερχόμενος λοιπὸν τὴν πόλιν ἐκυριεύθην ὑπὸ μεγάλης ἀηδίας ἕνεκα τῆς ἀταξίας, ἥτις ἐπικρατεῖ καθ' ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη αὐτῆς. Οἱ παρημελημένοι ἐν γένει οἶκοι, αἱ στενωποὶ ὁδοῖ καὶ οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ πλήρεις ἀκαθαρσιῶν ὀχετοὶ μ' ἐνέπνεον τῇ ἀληθείᾳ φρίκην, καθιστάνοντα ὅλα ταῦτα τὴν πόλιν εἰς τὸν ἀσυνείθιστον περιηγητὴν κατὰ πολλὰ πληκτικὴν καὶ ἀνυπόφορον. Ἂν εἴπω, ὅτι παρ' ὀλίγον ἐκινδύνευσα δὶς νὰ γλιστρήσω εἰς τοὺς ὀχετούς· ὅτι ἠναγκάσθην ἐκ τούτου νὰ περιπατῶ κεκλιμένος τὸ δεξιὸν ἢ τἀριστερὸν μέρος· καὶ ὅτι ἄλλοι ξένοι περιηγηταὶ, ὡς μ' ἐδιηγήθησαν τινὲς, ἐβουτίσθησαν εἰς τοὺς ὀχετοὺς ἐκείνους τῆς ἀγορᾶς, ἤθελον φανῆν ὁπωσοῦν ὑπερβολικὸς· καὶ ὅμως, εἶναι ἀλήθεια πραγματική.

Ἄρα, ὁποιοσδήποτε ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πρωτευούσης ταύτης στρέψει τὴν προσοχήν του ἐπὶ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῆς πόλεως, νομίζω ὅτι θέλει μὲ δικαιολογήσει κατὰ πάντα διὰ τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθην ἐκ πρώτης ὄψεως ν' ἀποδώσω στέρησιν τῆς Φιλοκαλίας, (1) ἐὰν μὲ τὴν λέξιν ταύτην ἐννοήσῃ ἐκείνην τὴν ποταπὴν κατάστασιν, ἥτις ἐμποδίζει τὴν πρόοδον καὶ τὸ μεγαλεῖον εἰς τοὺς ἀπολιτίστους λαούς.

Θαυμάζω τῇ ἀληθείᾳ τοὺς κατοίκους τῆς Μιτυλήνης *πῶς νὰ μὴν σκέπτωνται* ὀρθότερον περὶ τοῦ *ἀληθοῦς αὐτῶν* συμφέροντος, καὶ πῶς, ἔχοντες τοὺς τρόπους τοῦ ζῆν καὶ προικισμένοι ὄντες μὲ λαμπρὰς καὶ πλουσίας γαίας, ὑποφέρουσι νὰ ζῶσιν τόσον ποταπὴν καὶ ἀσυγχώρητον εἰς τὸν σημερινὸν αἰῶνα ζωήν!

Ἀνεγείρουσιν ἐξ ἑνὸς μέρους γυμνάσιον ἀξιόλογον, ἀποστέλλουσι τὰ τέκνα των εἰς ξένους τόπους διὰ νὰ φωτισθῶσι καὶ νὰ πολιτισθῶσι, καὶ περιποιοῦνται οὐκ ὀλίγον τὴν παιδείαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν, μορφόνοντες ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια τῆς Ἑλλάδος ἐντοπίους διδασκαλίσσας· καὶ ὅμως τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως καὶ τὴν κατ' ἰδίαν εὐπρέπειαν τὰ ὁποῖα εἶναι οἱ προαγωγοὶ τῆς προόδου των, ἐξ ἄλλου μέρους ἀδιαφοροῦσι παντάπασι. ¿ Δὲν εἶναι τοῦτο ἀντίστροφος τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι; Νομίζουσιν ἴσως, ὅτι τὸ δαπανηθησόμενον κατὰ καιρὸν μι-

---

(1) Ἰδὲ Σελ. 105.

κρόν τι εἰς στόλισμὸν τῆς πόλεως καὶ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, θέλει ἐλαττώσῃ τὰς καταστάσεις των. Ἀλλὰ, πόση ἀπάτη ἐμπεριέχεται εἰς τὸν σκοτεινὸν τοῦτον συλλογισμόν! . . . .

Ἰδοὺ ἡ κυρία αἰτία, ἥτις περιορίζει εἰς πολλὰ στενὸν ὁρίζοντα τὰ πνεύματα καὶ τὰς ἐπιχειρίσεις αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ πόθεν ἀληθῶς πηγάζει ἡ ἀπερίγραπτος δυσκολία τῶν συνοικεσίων, ἐν οἷς οἱ γονεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ δίδωσιν οἰκίαν ἐν τῇ πόλει, μετρητὰ, καὶ Πύργον μετὰ τοῦ κήπου ἐν τῇ ἐξοχῇ, διὰ νὰ ὑπανδρεύσωσιν ἑκάστην κόρην, ἀκολουθοῦντος τοῦ κακοῦ παραδείγματος κατ' ἀναλογίαν εἰς ὅλας τὰς τάξεις. (1) Ἐντεῦθεν ὡσαύτως πηγάζει καὶ ἡ μεγάλη καταφρόνησις τῶν γονέων πρὸς τὰς ἀκμαζούσας αὐτῶν θυγατέρας τὰς ὁποίας θεωροῦσιν παρ' αὐτοῖς ὡς μέγιστον καὶ ἐπαχθὲς βάρος, ἐνῷ εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον αἱ παρθένοι, γίνονται πάντοτε ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν συναναστροφῶν ἐν γένει, χαίρουσαι δικαίῳ τῷ λόγῳ τὰς πρώτας τιμὰς καὶ περιποιήσεις ὑφ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Ἐὰν πρόκειται νὰ κολακεύσῃ τις τοὺς Μιτυληναίους, τότε, ἀφιερόνων τὴν τοιαύτην χαμερπῆ ἐκδούλευσιν εἰς κόλακα τινὰ, ὅςις ξεφυλῶν τὰ λεξικὰ νὰ ἀπευθύνῃ πολλὰς πρὸς αὐτοὺς τοιαύτας λέξεις, ἤθελον στρέψει τὴν προσοχήν μου εἰς τὴν νέαν αὐτῶν γενεὰν, τῆς ὁποίας τὰ αἰσθήματα μοὶ ἐφάνησαν γενναῖα, ὑψηλὰ καὶ ὅμοια μὲ ὁποιασδήποτε ἄλλης Ἑλληνικῆς πόλεως νεολαίας αἰσθήματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τίμιος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ λέγῃ πάντοτε εὐσχημόνως τὴν ἀλήθειαν, οἱ δὲ ἄνθρωποι πρέπει νὰ ἦναι τοιοῦτοι, ἀναγκάζομαι νὰ εἴπω, ὅτι ἐνῷ ἡ ἀρχαία γενεὰ τοῦ τόπου γηράσκει εἰς τὰς πεπαλαιωμένας καὶ φθοροποιὰς αὐτῆς ἕξεις, δὲν κάμνει ἄλλο εἰμὴ νὰ φέρῃ ἓν ἰσχυρὸν πρόσκομμα πρὸς τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος των στάδιον, τὸ ὁποῖον τὰ τέκνα αὐτῶν θέλουσι διαλύσει ποτὲ μὲ πολλὰς δυσκολίας καὶ μὲ μεγάλας θυσίας.

Ἀλλάξατε, Κύριοι, τοὺς μικροὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰ ποταπά Σας συστήματα, διὰ νὰ φέρετε τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν τόπον Σας, καὶ διὰ νὰ προητοιμάσητε εἰς τοὺς κληρονόμου; Σας καλὸν μέλλον. Μάθετε, ὅτι ὁ καλλωπισμὸς τῆς πόλεως, ἡ εὐπρέπεια τῶν οἰκιῶν καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν περὶ ὑμᾶς, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς Σᾶς καταστaίνει τὴν ζωὴν εὐάρεστον, ὑγειῆ καὶ ἀνετικὴν, ἀφ' ἑτέρου ὑψόνει τὸν νοῦν τῶν υἱῶν Σας εἰς ἀνωτέρους συλλογισμοὺς καὶ εἰς μεγαλήτερα ἔργα, διότι θέλουσι τότε βιασθῇ νὰ διευθύνωσι τὴν προσοχήν των πρὸς τὴν Ἄρκτον, τὴν Δύσιν καὶ τὴν Μεσημβρίαν διὰ νὰ φανῶσιν ἄξιοι ἀπόγονοι τῆς ἑλληνικῆς εὐκλείας: ὅτι ἡ περιποίησις τοῦ λιμένος θέλει προκαλέσει τὴν Ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τὸν τόπον: καὶ ὅτι ἡ ἀδιάκοπος αὕτη τῶν κατοίκων κίνησις θέλει ἀνοίξει μυρίους πόρους εἰς αὔξησιν, ἀλλαγὴν καὶ ἐμπορίαν τῶν ἰδίων τῆς Νήσου προϊόντων.

Ὡστόσον, μὴν ὑποφέρων νὰ σταθῶ πλέον εἰς τὴν πόλιν, ἐτάχυνα νὰ ἐκπλεύσω μὲ τὸ τυχὸν πλοιάριον, ἐνῷ περιστατικῶς συνέπεσε νὰ εὑρεθῇ Ἰκάριόν τι μικρὸν καΐκιον. Διευθυνόμενος δὲ πρὸς τὸ παραθαλάσσιον διὰ νὰ προητοιμάσω τὰ διαβατήριά μου, εἶδον ἔμπροσθεν ἑνὸς καφφενείου πλῆθος ἀνθρώπων συναθροισμένων, οἵτινες μανιωδῶς πῶς ἠγόραζόν τι. Πλησιάτας πρὸς τὸ πλῆθος ἐπαρατήρησα ἀγύρτην τινὰ Ἰταλὸν πωλῶντα μίαν κόνιν, ἱκανὴν νὰ θεραπεύῃ πᾶσαν ἀσθένειαν, ἢ ἓν μέγα μέρος αὐτῶν, διὰ δύο γρόσια. Ὁ Ἰταλὸς ἦτο πολὺ ἐπιτήδειος διότι μὴ προφθάνων νὰ πωλῇ, διὰ τὸ πλῆθος, διέκοπτε συχνὰ τὴν πώλησιν κάμνων διαφόρων εἰδῶν σχήματα, ἀδημονῶν διὰ τὸν θόρυβον τῶν ἀγοραστῶν καὶ ἀπειλῶν αὐτοὺς ἐπι τέλους, ὅτι ἤθελε τοὺς ἀφήσει εἰς τὴν ἀμηχανίαν τῶν παθῶν των ἐὰν δὲν ἐφέροντο τακτικώτερα· αὕτη δὲ ἦτο Ἰταλικὴ πανουργία, ἵνα μὴ χάσῃ ἀπὸ κανένα τὰ δύο γρόσια. Εἰς τόσην ἀναισθησίαν βεβαίως ἡ ἀμάθεια φέρει πολλάκις τοὺς ἀνθρώπους!

Ἂν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶχον ἀμυδράν τινα ἰδέαν περὶ τῶν μυςηρίων τῆς Ἰατρικῆς: ἂν ἐγνώριζον, ὅτι πολλοὶ ὑγιεῖς ἄνθρωποι ἀποπέμπονται συνεχῶς διὰ τῶν δηλητηρίων φαρμάκων εἰς τὸν Ἅδην, ἕνεκα τῆς παχυλῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἰδιοτελείας πολλῶν ἐξοχωτάτων ἰατρῶν: καὶ ἂν τέλος πάντων ἤξευρον, ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς μεγίστην ἀνάγκην διὰ νὰ καταφύγῃ εἰς συμβουλὴν καλοῦ ἰατροῦ, ὅστις

(1) Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι τινὲς νεάνιδες, μὴν ὑποφέρουσαι νὰ βλέπωσι τοὺς γονεῖς αὐτῶν τικομένους ὑπὸ τῆς τοιαύτης ἰδέας, διαμένουσιν αὐτοπροαιρέτως ἄγαμοι, κηρύττουσαι πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐπὶ τούτῳ σαθερὰν ἀπόφασίν των.

νὰ τὸν καθυποβάλλῃ μὲ αὐστηρότητα εἰς τὴν ἐπικίνδυνον χρῆσιν τῶν φαρμάκων, ἀφοῦ πρῶτον γνωρίσῃ ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας του, ἤθελον μ' ἐκεῖνα τὰ γρόσια, τὰ ὁποῖα τόσον προθύμως ἔρριπτον εἰς τὰς ἀσώτους χεῖρας τοῦ ἰταλοῦ, σκεπάσει τοὺς ὀχετοὺς τῆς πόλεως· ἤθελον ἐπισκευάσειν ἐν μέρει τὰς παλαιὰς οἰκίας, καὶ ἤθελον καθαρίσῃ τὸν ὡραῖον λιμένα, τα ὁποῖα γίνονται πρόσκομμα εἰς ἕκαστον αὐτῶν βῆμα.

Ἐβάδισα τέλος πάντων εἰς τὴν Ἀστυνομίαν διὰ νὰ ἐπιθεωρηθῇ τὸ διαβατήριόν μου, διὰ Χῖον. Ἀλλ' ὁ Ἀστυνόμος δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα λόγον νὰ τὸ ἐπιθεωρήσῃ, ἄνευ ἐγγράφου διαταγῆς ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου. Ἐκατάλαβα ὅτι, *ἡ δουλιὰ ἦτο διὰ τὸ ἐπάπλωμα*, καὶ ὅτι συναγροίκησίς τις ὑπῆρχεν μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου καὶ τῆς Ἀστυνομίας. Ὑπῆγον λοιπὸν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Πρόξενον ζητῶν ἄδειαν, καὶ ἐκεῖνος μὲ εἶπεν ὅτι πρέπει νὰ πληρώσω **16.** γρόσια διὰ νὰ λάβω τὴν ἄδειαν. Τῷ ἐπαρατήρησα, ὅτι θεωρῶ πολὺ ἄδικον τὴν φορολογίαν αὐτήν· ὅτι ἐπλήρωσα **16.** γρόσια εἰς τὴν Σμύρνην, διὰ νὰ ἐπιθεωρηθῇ τὸ Ἑλληνικόν μου διαβατήριον, καὶ ὅτι πᾶσα ἄλλη πληρωμὴ δὲν δύναται νὰ ἦναι εἰμὴ καταχρηστικὴ καὶ ἐπιβαρυντικὴ εἰς τοὺς δυστυχεῖς ἐν τῇ Τουρκίᾳ Ἕλληνας. Ἦλθον, Κύριε, τῷ εἶπον ἐνταῦθα διὰ **4**, ἢ **5.** ἡμέρας ἁπλῶς διὰ νὰ περιηγηθῶ τὴν Νῆσον· ἐντεῦθεν θὰ ὑπάγω εἰς τὴν Χῖον, εἰς τὸν Τσεσμέν, εἰς τὴν Σάμον, κ.τ.λ. διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, καὶ ἐὰν εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη ὑποχρεωθῶ νὰ πληρώσω ἀπὸ **16** γρόσια, τότε τὰ εἰς τοὺς Προξένους δοσίματα θὰ ὑπερβῶσιν ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ ταξειδίου μου ἔξοδα. . . . Ὁ δὲ Κ. Πρόξενος μὲ ἀπήντησεν ἀγερόχως καὶ ἀποτόμως, λέγων: « Τοῦτο ὅπου σὲ λέγω εἶναι καὶ » μὴ σκοτίζεσαι περισσότερον· ἂν θέλεις ν' ἀναχωρήσῃς θὰ » πληρώσῃς **16.** γρόσια, διὰ νὰ λάβῃς παρὰ τοῦ Προξενείου » τὴν Ἄδειαν· ἀλλέως θὰ μένῃς ἐδῶ. » — Χωρὶς περαιτέρω φιλονεικίαν ἐπλήρωσα εἰς τὸ Προξενεῖον γρόσια **16.** καὶ εἰς τὴν Ἀστυνομίαν διὰ τὸ ἐπιτόπιον διαβατήριον ἄλλα **16.** καὶ οὕτως ἡτοιμάσθην καθ' ὅλα διὰ τὸ ταξείδιόν μου.

Ἐὰν δὲ μὲ συγχωρεῖται ν' ἀπευθύνω πρὸς τὰς Βουλὰς ὀλίγας τινὰς παρατηρήσεις, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἀνωτέρου μου περιστατικοῦ, θέλω εἰπεῖν, ὅτι οἱ Κύριοι *Βουλευταὶ* δὲν ἀπεστάλλησαν ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ διὰ νὰ ἄγωνται καὶ νὰ φέρωνται ὑφ' ἑνὸς Ὑπουργείου, τὸ ὁποῖον πανταχόθεν καλύπτει *ἡ ἀπειρία καὶ ἡ παχυλὴ ἀμάθεια*, οὐδὲ διὰ νὰ προβλέπωσι τὸ ἑαυτῶν καὶ τῶν περὶ αὐτοὺς συμφέρον· ἀλλ' ἐστάλησαν διὰ νὰ τακτοποιήσωσι τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους, καὶ διὰ νὰ ἐπαγρυπνῶσι τὰ συμφέροντα, τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἐπαρχιῶν, αἵτινες τοὺς ἀνύψωσαν ἐπὶ τῆς ἕδρας τοῦ Βουλευτηρίου. Εἴκοσι μῆνες περίπου ἐργάζονται, καὶ ὅμως κανὲν οὐσιῶδες ἔργον αὐτῶν δὲν φαίνεται διὰ νὰ δικαιώσῃ ἐν μέρει τὴν ἐκλογήν των. Ἡ ὑπηρεσία καθημερινῶς βαδίζει εἰς τὸ παραλύειν, καὶ νομίζω, ὅτι μία ἀπὸ τὰς κακὰς πληγὰς αὐτῆς εἶναι ἡ ἀγυρτία πολλῶν ποταπῶν ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Ἐπικρατείᾳ Προξένων, μὴ νοούντων οὐδὲ τὴν λέξιν τοῦ τίτλου αὐτῶν νὰ προφέρωσιν.

Ἐὰν Κ. Βουλευταί, τινὲς ἐκ τῶν οἰκούντων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Ἐπικρατίᾳ Ἑλλήνων, ἔχοντες νὰ συνάξωσι **3**, **4**, ἢ **5**, χιλιάδας γρόσια μεταξὺ **10—15** πόλεων, διὰ τῶν ὁποίων τὴν σύναξιν εἶν' ἀνάγκη νὰ ταξειδεύσωσιν οἱ ἴδιοι (ὡς συνεχῶς συμβαίνει εἰς τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα) τότε τί πρέπει νὰ γίνῃ; Πρέπει βεβαίως νὰ κάμωσι τοὺς Κ. Προξένους συντρόφους διὰ τὸ ἥμισυ τῶν συναχθησομένων, καὶ ἀφοῦ ἐξοδεύσωσι τὸ ἐπίλοιπον εἰς ναύλους, κ.λ.π. νὰ ἐπιστρέψωσι μὲ τὰ κενὰ κατάστιχά των· ἢ πρέπει νὰ καταστρέψωσι τὰ ἐμπορικά των ἔργα, ἕνεκα τῆς παρανόμου φορολογίας τῶν Προξένων.

Τὴν **17.** ἅμα ἠγέρθην ἤρχισα νὰ στενοχωροῦμαι, διότι ὁ καιρὸς ἐναντίος ὢν δὲν ἐσυγχώρει τὸν ἀπόπλουν ἡμῶν· ἐνῷ δ' ἐσυλλογιζόμην πῶς νὰ διασκεδάσω τὴν ἡμέραν ἐκείνην, νέος τις φίλος μου, διαβαίνων εἰς τὴν ἐξοχὴν μ' ἐπροσκάλεσε νὰ τὸν συντροφεύσω διὰ νὰ περάσω μετ' αὐτοῦ τὴν ἡμέραν. Ἐδέχθην προθύμως τὴν πρόσκλησιν, ἀκολουθήσας αὐτὸν εἰς *τὸν Χάλικα*, θέσιν ὀρεινὴν καὶ ὡραίαν τῆς Μιτυλήνης, ἀπέχουσαν τρία περίπου τέταρτα τῆς ὥρας ἐκ τῆς πόλεως. Περὶ δὲ τὰς **11.** μετὰ μεσημβρίαν ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου ἅμα ἔφθασα διευθύνθην κατευθεῖαν εἰς τὸ καΐκιον. Ἰδών με ὁ πλοίαρχος μὲ εἶπεν, ὅτι ἦτο ἕτοιμος ν' ἀναχωρήσῃ, καὶ ὅτι ἐπρόσμενεν μόνον ἐμέ· ἐγὼ δὲ ἀποχαιρετήσας τότε τὴν Μιτυλήνην ἐπεβιβάσθην εἰς τὸ πλοιάριον, καὶ οὕτως ἀπεμακρύνθημεν ἐκ τῆς ξηρᾶς.

(Ἀκολουθεῖ.)

ὈΦΘΑΛΜΟΪΑΤΡῸΣ ΚΛΈΠΤΗΣ.

Κλοπὴ παράδοξος ἐπράχθη ἐσχάτως εἰς Γαλλίαν, πλησίον τῆς πόλεως Ῥουάν. Μία γαλλικὴ ἐφημερὶς διηγεῖται τὰ ἑξῆς περιστατικά.

« Ὁ κύριος Ῥ. . . . . ἀγρομισθωτὴς, κατοικεῖ μετὰ τῆς μητρός του, γυναικὸς ἠλικιωμένης, ἥτις πρὸ ἑνὸς περίπου ἔτους ἐτυφλώθη. Πρό τινων ἡμερῶν, ἄνθρωπος καλῶς ἐνδεδυμένος παρουσιάζεται εἰς τοῦ κυρίου τούτου, καὶ τὸν λέγει ὅτι εἶναι ὁ ἰατρὸς Μ. . . . . ὅτι ἐρχόμενος ἀπὸ ἰατρικὴν ἐπίσκεψιν ἐκεῖ πλησίον ἔμαθεν ὅτι ἡ μήτηρ του εἶχε χάσει τὸ φῶς της· ἀλλ' ἡ αἰτία ἴσως δὲν ἦτον εἰμὴ προσωρινή· ὅτι πλῆθος ἀνθρώπων τυφλῶν τοὺς ὁποίους εἶχον ἐγκαταλείψει ὡς ἀθεραπεύτους, ἐθεραπεύθησαν ὑπ αὐτοῦ, καὶ ὅτι κατὰ πᾶσαν περίπτωσιν συμφέρει πάντοτε νὰ ἔχῃ τις καθαρὰν τὴν συνείδησίν του· ὅτι τέλος πάντων δὲν ζητεῖ καμμίαν πληρωμὴν, εἰμὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους πραγματικῶς ἰατρεύει. Οἱ καλοὶ τρόποι τοῦ ἀνθρώπου τούτου, τὸ ἐκλεκτὸν τῆς ἐνδυμασίας του, δὲν ἀφίνουσιν εἰς τὸν Ῥ. . . . καμμίαν περὶ τῆς ταυτότητός του ἀμφιβολίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀναβαίνει ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὴν μητέρα του ὅτι περίφημός τις ἰατρὸς θέλει νὰ τὴν ἴδῃ. Ὁ ὑποθετόμενος ἰατρὸς παρουσιάζεται, ἐξετάζει τὴν ἀσθενῆ μετ' εὐσυνειδήτου ἐπιστασίας, ἀναγνωρίζει τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ καὶ βεβαιοῖ ὅτι πρὶν ἑνὸς μηνὸς ἡ τυφλὴ δύναται ν' ἀναλάβῃ τὸ φῶς της. « Ἐπειδὴ εἶμαι ἐδῶ, προσθέτει, εἶναι περιττὸν νὰ ἐπανέλθω διὰ ν' ἀρχίσω τὴν θεραπείαν, καὶ προβαίνω ἀμέσως εἰς τὸ ἔργον. » Ἐπὶ τούτῳ σύρει ἐκ τοῦ κόλπου του μίαν ὀργανοθήκην, ἔπειτα παρακαλεῖ νὰ τὸν ἀφήσωσι μόνον μετὰ τῆς ἀσθενοῦς. »

« Πάντες ἀποσύρονται καὶ ἀφίνουσι τὸν καλόν μας ἰατρὸν εἰς τὸ ἔργον του· ἀλλ' οὗτος ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας εὐχαριστεῖται νὰ μετακινῇ τὰ ἐργαλεῖά του· ἔπειτα ἐλθὼν πρὸς τὴν καλὴν γυναῖκα ἥτις τὸν ἐπρόσμενεν ἀγωνιῶσα, τὴν λέγει ὅτι, πρὶν ἐπιχειρισθῇ τὴν πρᾶξιν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ἐπιτεθῇ εἰς τὰ νοσοῦντα μέρη ἔμπλαστρον μαλακτικόν. Τότε προσκολλᾷ ἀκριβῶς ὑπὲρ τῶν ὀφθαλμῶν της κομμάτιον δέρματος χρισμένον ἀπὸ πίσσαν, καὶ ἀσφαλίζει αὐτὸ ἔτι μᾶλλον διὰ δεσμοῦ. Καταβαίνει πάλιν ἔπειτα φροντίσας νὰ κλίσῃ τὰ παράθυρα τοῦ κοιτῶνος, καὶ ἀναγγέλει εἰς τὸν ἀγρομισθωτὴν ὅτι ἡ δυστυχὴς μήτηρ του θέλει θεραπευθῇ ἐντελῶς, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἀνάγκη πᾶσα νὰ μὴ διέλθῃ ἀκτὶς φωτὸς εἰς τὸ δωμάτιον ὅπου κεῖται· εἰδοποιεῖ ὅτι μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας θέλει ἔλθει ν' ἀφαιρέσῃ τὸ ἐπιθεμένον ἔμπλαστρον, καὶ ἀναχωρεῖ συναποφέρων τὰς εὐλογίας τοῦ οἴκου. Πλὴν ἀκόμη, φεῦ! τὸν προσμένουσιν. »

« Ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἔφερεν ἡ ταλαίπωρος γυνὴ τὸ ἔμπλαστρον τῆς πίσης ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ μόλις ὅτε ἀπεφάσισαν, ἐναντίον τῆς διαταγῆς τοῦ ἰατροῦ, ν' ἀνοίξωσι τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου παρετήρησαν ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἦτο κλέπτης πανοῦργος, ὅστις δὲν εἶχεν ἀφαιρέσει τὸ κάλλυμα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς γυναικὸς, ἀλλ' ἐξεναντίας εἶχεν ἀφαιρέσει ἓν χρυσοῦν ὡρολόγιον, ἓν ἀργυροῦν κοχλιάριον καὶ ἄλλα τινὰ πολύτιμα πράγματα κείμενα ἐπὶ τραπέζης. »

ΝΕΟΦΑΝΗΣ ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ.

Παντὸς εἴδους ἄνθρωποι ἀπατῶσι καθ' ἡμέραν τοὺς εὐπίστους ἐν Εὐρώπῃ διὰ τρόπων παντάπασιν ἀγνώστων ἢ καὶ ἀπιστεύτων μεταξὺ ἡμῶν. Ἕνας εἰς τὴν Βελγικὴν ἐκαυχᾶτο ὅτι ἐφευρῆκε τὸν τρόπον τοῦ κατασκευάζειν οἶνον ἄριστον ἐντὸς ἑνὸς λεπτοῦ, καὶ ἐλθὼν πρὸς τὴν κυρίαν καπηλείου τινὸς παρέσυρεν αὐτὴν ἐπιτηδείως εἰς τὸν ἑξῆς διάλογον — Πόσα πωλεῖς τὸ μυστικόν σου; — Δὲν τὸ πωλῶ, τὸ δίδω. — Λάβετε τὸν κόπον νὰ καταβῆτε μαζῆ μου εἰς τὸ ὑπόγειον, καὶ θέλω μεταβάλει τὸν εὑρισκόμενον καλὸν ἢ κακὸν ζύθον (μπίραν) εἰς οἶνον ἐξαίρετον τὸ ὁποῖον δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλετε εὕρει καλήτερον τοῦ καλητέρου οἴνου τῆς χώρας.

Ποία ἀπόγονος τῆς Εὔας κατὰ τοιαύτην περίστασιν ἠδύνατο νὰ μὴν ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν πειρασμὸν τῆς περιεργείας; . . Καταβαίνουσιν· ὁ πανοῦργος σπρώχνει μέσα τὸ στύπωμα ἑνὸς βαρελίου ζύθου, καὶ λέγει πρὸς τὴν γυναῖκα νὰ βάλῃ τὸν δάκτυλόν της εἰς τὸν τόπον του. Σπρώχνει ὡσαύτως τὸ στύπωμα ἄλλου βαρελίου, πλησίον κειμένου, καὶ ἡ γυνὴ βάλλει εἰς τὸν τόπον του ἕνα δάκτυλον τῆς ἄλλης χειρός. Ἰδοὺ λοιπὸν αὐτὴ ἀσχολημένη μὲ τὰς δύο χεῖρας, καὶ τόσον καλὰ ἀσχολημένη, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐλευθερωθῇ εἰμὴ θυσιάζουσα δύο βαρέλια ζύθου.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ καλός μας· διὰ νὰ τελειώσῃ τοῦτο τὸ ἔργον, δὲν μοῦ λείπει ἄλλο παρὰ ἓν ἐργαλεῖον τὸ

ὁποῖον πρέπει νὰ φέρω ἀπ' ἐπάνω. Ἀναβαίνει, ἀνοίγει τὴν χρηματοθήκην τοῦ καπηλείου, βάλλει εἰς τὸν κόλπον του ὅσα εὗρηκεν, ἀνάπτει τὸ σιγάρον του καὶ φεύγει τραγουδῶν.

Ἡ δὲ ταλαίπωρος γυνὴ ἔμεινεν ὥρας προσηλωμένη εἰς τὸ ὑπόγειον, περιμένουσα ἀκίνητος τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πανούργου. Φίλοι τινὲς ἦλθον πρὸς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ καπηλεῖον, καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὴν ἐκεῖ τὴν ἐζήτησαν εἰς τὸ ὑπόγειον.

ΝΕΟΣ ΠΡΟΦΗΤΗΣ.

Τὸ ἑξῆς διήγημα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ δεισιδαιμονία καὶ ἡ μωροπιστία δὲν ἐξέλειψαν εἰσέτι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀπὸ τοὺς τόπους ὅπου κοινῶς καὶ δικαίως πιστεύομεν ὅτι ὁ πολιτισμὸς ἐπροχώρησε τὰ μάλιστα. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος προφήτης ἀνέστη καὶ εὗρηκε τοσούτους ἀκροατὰς ἐν τῷ μέσῳ τῆς Γαλλίας.

Ἐφημερὶς τῆς πόλεως Σαὶντ Ἐτιὲνν (Ἁγίου Στεφάνου, πλησίον τοῦ Λυὸν) ἀναφέρει τὴν κράτησιν καὶ φυλάκισιν κτίστου τινὸς ὅστις ἑαυτὸν ἔλεγεν υἱὸν Θεοῦ καὶ προφήτην· ταλαιπώρου καὶ μωροῦ ἀνθρώπου ὅστις, ἀφοῦ ἐδαπάνησε τὴν μικράν του περιουσίαν εἰς τὴν ἀνέγερσιν κωδωνοστασίου, εἶχε χάσει τὰ λογικά του. Συνήθροιζεν εἰς τὰς σιταποθήκας τῶν χωρίων πλῆθος μαθητῶν. Τὴν δὲ στιγμὴν τῆς κρατήσεώς του, τὸ ἀκροατήριόν του, εὐλαβῶς προσευχόμενον, συνίστατο ἀπὸ τριακόσια ἄτομα καὶ ἐπέκεινα. Μόλις ἐχώρουν εἰς τὴν μεγάλην σιταποθήκην. Τινὲς εἶχον ἀναβῆ μέχρι τῆς στέγης. Καθίσματά τινα ἦσαν ἐπιφυλαγμένα εἰς τοὺς προκρίτους, καθημένους πλησίον τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐλάλει ὄρθιος καὶ κατὰ τὴν χωρικὴν διάλεκτον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀρχαϊκοῦ ἐκείνου ναοῦ.

« Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Μαΐου μηνὸς, ἔλεγε, θέλει γίνει ὁ μέγας ἀγών. Πιστεύετε ὅτι ἡ στάσις τῶν δυσαρεστημένων ἐργατῶν ἐτελείωσεν, ἀλλὰ θέλει ἐπανέλθει δεινοτέρα παρά ποτε· πιστεύετε ὅτι ἡ εἰσοδία θέλει εἶσθαι καλὴ, καὶ θέλει γίνει χειροτέρα παρά ποτε. Δὲν ἔχετε χρείαν νὰ ζεύξετε τοὺς βόας σας, τὸ πρᾶγμα εἶναι ὅλως ἀνωφελές. Θέλουν μείνει ἀρκετὰ γεώμηλα διὰ τοὺς ἐπιζήσαντας. Ἐγκαταλείψετε τὰ ἄροτρά σας. Μεγάλη ἐπανάστασις πλησιάζει, καὶ θέλουν εὕρει ἀρκετὸν σῖτον οἱ ἐπιζήσαντες. Ναὶ, σᾶς λέγω, ἐγὼ ὁ μὴ γνωρίζων μήτε νὰ γράψω μήτε ν' ἀναγνώσω, ναὶ, εἶμαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ· πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν ἔχω τὰ αὐτὰ ξύλινα ὑποδήματα, καὶ μοῦ ἐχρησίμευσαν εἰς τὸ νὰ καταπατήσω τὴν οὐρὰν τοῦ ὄφεως. »

Πρὸς τὸν ἀλλόκοτον τοῦτον λόγον ὁ ἀξιωματικὸς τῆς χωροφυλακῆς ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ γέλωτας μυκτηρισμοῦ· ἀλλ' εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα παρετήρησε μεγίστην εὐλάβειαν· ἠθέλησε νὰ πείσῃ τινὰς τῶν πλησίον ὅτι ἀκούουσιν ἄνθρωπον παράφρονα· ἀλλὰ τῷ ἀπήντησαν ὅτι οὗτος εἶναι ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων ἐτῶν προσμένουσιν. Ἔπειτα ὅτε ὁ ἀξιωματικὸς ἐλθὼν πρὸς τὸν νέον Μεσσίαν τῷ ἔδωκε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὁ Κ. Εἰσαγγελεὺς (δημόσιος κατήγορος) τοῦ ἑτοιμάζει μονὴν ἀναπαυτικὴν (τὴν φυλακὴν,) ἅπαντες αἰφνηδίως ἤρχισαν νὰ κλαίωσι καὶ νὰ ὀδύρωνται.

Ἀλλ ὁ ψευδοπροφήτης δὲν ἔκλινε τὰς ὀφρῦς· ἥσυχος καὶ ἀτάραχος ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινῆς ταραχῆς εἶπε· « Μὴ φοβεῖσθε, τέκνα μου, διότι τοῦτο ἤξευρον πρὸ πολλοῦ ὅτι θέλει συμβῇ. Ἡ προφητεία μου πληροῦται ἤδη. » Τὸ πλῆθος ἠκολούθησε λοιπὸν μὲ ἀφοσίωσιν τὸν ἔνδοξον μάρτυρα, καὶ **600** περίπου ἄνθρωποι προέπεμψαν τὸν ψευδοπροφήτην μέχρι τῶν θυρῶν τῆς φυλακῆς.

(Ἐκ τῆς Ἀμαλθείας.)

ΓΕΩΡΓΙΚΑ.

Αἱ γαῖαι διαιροῦνται εἰς τέσσαρα κύρια εἴδη: εἰς ἀμμώδεις, εἰς ἀργιλώδεις, εἰς ἀσβεστώδεις ἢ τιτανώδεις, καὶ εἰς φυτικάς. Μερικοὶ γεωπόνοι τὰς ὑποδιαιροῦσι καὶ εἰς ἄλλα εἴδη, ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ εἶναι συνθέσεις τῶν ἄνωθεν πρωτίστων εἰδῶν, ἐκείνων μόνον τὴν σπουδὴν νομίζω ἀναγκαίαν.

Ἡ *ἄμμος* εἶναι ἄγονος ὅταν δὲν ἦναι μεμιγμένη μὲ ἄργιλον, τίτανον καὶ τὴν φυτικὴν γῆν. Ὅταν τὸ τρίτον μέρος τῶν ἀμμωδῶν γαιῶν ἦναι ἄργιλος ὁ σῖτος καὶ τὰ κάρπιμα δένδρα τελεσφοροῦν εἰς αὐτάς· ἀλλ' ὅταν τὸ ἓν τέταρτον μόνον ἦναι ἄργιλος καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἄμμος, τότε εἶναι συμφερώτερον νὰ φυτεύσῃς εἰς τοιαύτην γῆν ἀμπελῶνας, γεώμηλα, λαχανικὰ καὶ δένδρα διὰ ξυλικὴν, ἢ καὶ βρίζαν. Αἱ πολλὰ ἀμμώδεις γαῖαι γίνονται στερεώτεραι μιγνύμεναι μὲ ἀργιλώδη τίτανον, μὲ φυτικὴν γῆν, μὲ κοι-

πρίαν βοῶν ἢ μὲ καθαρίσματα χανδάκων, κτλ. Ὅταν τὸ δεύτερον στρῶμα τοῦ ἐδάφους ἦναι ὀλιγώτερον ἀμμῶδες ἀπὸ τὸ πρῶτον, ἠμπορεῖς νὰ τὰ μίξῃς διὰ βαθέων ὀργωμάτων. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν περίστασιν χρησιμεύει τὸ τελειοποιημένον ἄροτρον, τὸ ὁποῖον εὐκόλως ἀναβιβάζει τὴν ἀποκάτω τῆς ἐπιφανείας γῆν, ὅταν αὐτὴ δὲν κεῖται πολλὰ βαθέα.

Αἱ ἀμμώδεις γαῖαι διὰ τὸ πορῶδες τῆς φύσεώς των καταπίνουν τὰ ὕδατα, καὶ ῥοφοῦν εὐκολώτερα τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, αἱ ὁποῖαι, ὅταν ἦναι δριμεῖς, βλάπτουν τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν· ἔχουν ὅμως καὶ τὰ προτερήματά των. Φύσει διῃρημένα καὶ ἀσύμμικτα τὰ μόρια αὐτῶν, δὲν ἀπαιτοῦν πολλὴν καλλιέργειαν, αἱ δὲ ῥίζαι τῶν φυτῶν εὐκόλως ἐκτείνονται καὶ ἀναπτύσσονται εἰς αὐτάς. Τὰ προϊόντα τῶν ἀμμωδῶν γαιῶν εἶναι εὔχυλα, νόστιμα καὶ τρυφερά· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον αὐταὶ ὑποφέρουν ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς καύσονας, καὶ κρατοῦν ἑπομένως τὴν ὑγρασίαν, εἰς ἐκείνας τὰς ἐποχὰς καρποφοροῦν καλήτερα· ὅθεν καὶ πρέπει νὰ καλλιεργῇ τινας εἰς τοιαῦτα ἐδάφη φυτὰ, τὰ ὁποῖα κυρίως βλαστάνουν εἰς αὐτοὺς τοὺς δύο καιροὺς τοῦ χρόνου.

Αἱ ἀμμώδεις γαῖαι, ὅσαι εὑρίσκονται εἰς θέσεις μεσημβρινὰς καὶ προσβάλλονται κατὰ κάθετον ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου προάγουν ὀλίγους καρποὺς, μάλιστα εἰς τοὺς ἀνόμβρους χρόνους. Τὰς τοιαύτας γαίας εἶναι καλὸν νὰ περιφυτεύῃ τινὰς μὲ δένδρα, ἐπειδὴ τότε ἐκθέτονται ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἡλιοκαΐαν, ἡ βροχὴ καὶ ἡ δρόσος βραδέως ἐξατμίζονται, οἱ δὲ ἄνεμοι ἐμποδιζόμενοι ἀπὸ τοὺς κλόνους τῶν δένδρων δὲν κινοῦν πολὺ τὰ φυτὰ, τὰ ὁποῖα δὲν ῥιζόνονται τόσον στερεὰ εἰς γῆν τοιούτου εἴδους.

Ὅταν τινὰς ἔχῃ ἀμμώδεις γαίας πλησίον πόλεων, εἶναι συμφέρον νὰ τὰς προσδιορίσῃ εἰς κηπουρικὴν καλλιέργειαν, φθάνει νὰ ἠμπορῇ νὰ τὰς ποτίζῃ καὶ νὰ τὰς κοπρίζῃ. Ἡ τιμή των τότε αὐξάνει μεγάλως.

Ἡ *ἄργιλος* διὰ τὴν πυκνότητα τῶν μορίων της εἶναι γῆ στερεὰ, τὸ ἄροτρον τὴν σχίζει μὲ δυσκολίαν, τὰ ὕδατα καθὼς καὶ ἡ θερμότης δὲν ἠμποροῦν νὰ τὴν διαπεράσουν εὔκολα, εἰς δὲ τοὺς μεγάλους καύσονας καὶ τοὺς παγετοὺς ξηραίνεται καὶ κατασκάνει. Ἡ ἄργιλος μόνη δὲν ἤθελεν εἶναι καρποφόρος, ἂν δὲν ἦτον σύμμικτος μὲ ἄλλα εἴδη γαιῶν, εἰς τὰς ὁποίας μεταδίδει τὰς καλὰς αὐτῆς ποιότητας, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἰδιότητα τοῦ νὰ κρατῇ πολὺν καιρὸν τὰ ὕδατα καὶ τὴν κοπρίαν. Ὅταν ὅμως ἡ ποσότης τοῦ ἀργίλου ἦναι ὑπερβολικὴ εἰς μίαν γῆν, τότε αὐτὴ ξερνᾷ τὸ νερὸν, τὸ ὁποῖον καθήμενον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς βλάπτει τὰ φυτά· εὐθὺς δὲ ὁποῦ παύσῃ ἡ βροχὴ καὶ ἀρχίσῃ ὁ ἄνεμος, ἡ τοιαύτη γῆ σκληρύνεται, καὶ σκάνουσα συντρίβει τὰ φυτὰ καὶ ξεσκεπάζει τὰς ῥίζας των. Ὅσα φυτὰ ἔχουν ῥίζας ἁπαλὰς καὶ μικρὰς, αἱ ὁποῖαι δυσκόλως ἐκτείνονται εἰς πυκνὴν γῆν, δὲν πρέπει νὰ καλλιεργῶνται εἰς ἀργιλώδη ἐδάφη: τοιαῦτα εἶναι τὰ γεώμηλα, τὸ λινάρι καὶ τὰ λαχανικά· τὰ δένδρα ὅμως, ἔχοντα ῥίζας στερεωτέρας, καταπηγνύονται εὐκολώτερα εἰς τὴν ἀργιλώδη γῆν, καὶ ἀφ' οὗ μεγαλώσουν, δὲν βλάπτονται πλέον ἀπὸ τὰ σχισίματά της. Μερικὰ φυτὰ ἁπαλώτερα μὲν ἀπὸ τὰ δένδρα, ἀλλὰ προικισμένα μὲ ἀρκετὰ μεγάλας ῥίζας, καθὼς ἡ μηδικὴ καὶ τὰ κουκία, ἐπιτυχαίνουν καὶ αὐτὰ εἰς τοιαύτας γαίας. Ὅσον διὰ τὰ δημητριακὰ σπαρτὰ, καὶ πρὸ πάντων τὸν σῖτον, τότε τελεσφοροῦν εἰς τὰς ἀργιλώδεις γαίας, ὅταν δὲν ἦναι πολὺ πυκναὶ, καὶ ὅταν συχναὶ καὶ μικραὶ βροχαὶ διαδέχονται μετρίας ζέστας. Τὰ ὀπωρικὰ καὶ λαχανικὰ τῶν μετρίως ἀργιλωδῶν γαιῶν εἶναι νόστιμα, ἀλλ' ὄχι τόσον, καθὼς τὰ τῶν ἀμμωδῶν.

Αἱ πολλὰ ἀργιλώδεις γαῖαι βελτιόνονται μὲ ἄμμον, μὲ τίτανον, καὶ μὲ κοπρίαν, μάλιστα ἵππων, ἡμιόνων καὶ προβάτων, αἵτινες ὡς σκληρότεραι εἶναι διαρκέστεραι ἀπὸ τὴν τῶν βοῶν. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν μεταχειρίζονται καὶ ἄσβεστον, θαλάσσια φυτὰ, καυμένα ὄστρακα, τριμμένα κόκκαλα, φυτικὴν γῆν καὶ φυτὰ, τὰ ὁποῖα σπείρουν ἐπὶ τούτῳ διὰ νὰ τὰ παραχώσουν μὲ τὸ ἄροτρον ὅταν ἀνθίσουν· ὅλαι αὐταὶ αἱ οὐσίαι ὀλιγοστεύουν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὴν πυκνότητα τῶν ἀργιλωδῶν γαιῶν. Οἱ χάνδακες καὶ τὰ αὐλάκια πρέπει ὁμοίως νὰ πολλαπλασιάζωνται εἰς τοιαῦτα ἐδάφη, τὰ ὁποῖα μὴ δυνάμενα νὰ ῥοφήσουν τὰ ἐπιπλέοντα ὕδατα ἐλευθεροῦνται διὰ τῶν διωρύγων, στεγνόνονται καὶ γίνονται καλλιεργητά. Τοιαῦται εἶναι σχεδὸν αἱ πρὸς τὴν θάλασσαν γαῖαι τοῦ καταστήματος τῆς Τίρυνθος, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ἄνοιξιν εἶναι σκεπασμέναι μὲ ὕδατα· εὐθὺς δὲ ὁποῦ ἐμβῇ ὁ Ἀπρίλιος, ξηραίνονται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ καλλιεργηθοῦν. Πρέπει λοιπὸν νὰ παραφυλεύῃ τινὰς τὰς ὀλίγας ὥρας, καθ' ἃς ἠμποροῦν νὰ

δουλευθοῦν αἱ τοιαῦται γαῖαι, δηλ. κατὰ τὸν Μάρτιον πρὶν τραβηχθοῦν ὁλοτελῶς τὰ ὕδατα, καὶ πάλιν μετὰ τὰς πρώτας βροχὰς τοῦ φθινοπώρου· ἐπειδὴ εὐθὺς ὁτοῦ παρέλθῃ ἡ ἁρμοδία στιγμὴ τοῦ ὀργώματος ἢ σπαρσίματος, δὲν ἠμπορεῖς νὰ κατορθώσῃς τίποτε· ἐδιαζόμην πολλάκις νὰ μεταχειρισθῶ ἀνθρώπους μὲ ἀξίνας διὰ νὰ συντρίψουν τοὺς βώλους, οἱ ὁποῖοι σχηματίζονται μετὰ τὸ ὄργωμα εἰς αὐτὰς τὰς σφικτὰς γαίας· αὐτὸς δὲ ὁ τρόπος τῆς καλλιεργείας των εἶναι καὶ πολυέξοδος καὶ δύσκολος.

Ἀσβεστώδεις ἢ τιτανώδεις γαίας ὀνομάζουν ἐκείνας, τῶν ὁποίων τὸ πλεῖστον μέρος εἶναι ἄσβεστος ἢ ἀσπρόχωμα, ἢ κιμωλία λεγομένη γῆ. Ἡ καθαρὰ ἄσβεστος εἶναι ἄγονος· ὅταν ὅμως ἦναι σύμμικτος μὲ ἄργιλον καὶ μὲ κηπείαν γῆν κατὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀναλογίαν, τότε εἶναι τὸ καλήτερον ἔδαφος διὰ τὰ δημητριακὰ σπαρτά, διὰ τὰ κηπικὰ προϊόντα, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἄμπελον. Ὁ οἶνος, ὅστις κατασκευάζεται μὲ σταφυλὴν τοιούτων γαιῶν, εἶναι πνευματώδης καὶ δυνατός. Ἡ *σαμπάνια*, ἥτις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται αὐτὸς ὁ περίφημος οἶνος, χρεωστεῖ τὴν ἀξιόλογον ποιότητά της εἰς τὸ ἀσβεστῶδες ἔδαφος, τὸ ὁποῖον τὴν προάγει.

Αἱ ἀσβεστώδεις γαῖαι, ὅσαι δὲν ἐμπεριέχουν ἀρκετὴν ἄργιλον, ξηραίνονται εὔκολα, καταβιβρώσκουν τὴν κοπρίαν, δὲν στερεόνουν τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν, καὶ εἰς τοὺς μεγάλους καύσωνας θρίβονται καὶ γίνονται ὡς κόνις. Αὗται πρέπει νὰ μιγνύωνται μὲ ἄργιλον καὶ μὲ ἄμμον. Οἱ ἀσβεσώδεις καὶ σκληροὶ λίθοι μεταβάλλονται διὰ τοῦ πυρὸς εἰς καυμένην ἄσβεστον, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται διὰ νὰ βελτιώσουν ὅσας γαίας δὲν εἶναι παρώδους φύσεως· ἡ πυρίκαυστος ἄσβεστος ἔχει καὶ ἄλλας ἰδιότητας, τὰς ὁποίας ἐν καιρῷ θέλω ἐξηγήσει.

Ὅταν ἡ τιτανώδης γῆ καλύπτῃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους, τὰ προϊόντα εἶναι μέτρια· ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ εἶδος τῶν γαιῶν ἔχει δύο ἐλαττώματα: πρῶτον νὰ μὴ κρατῇ ἀρκετὸν καιρὸν τὰ ὕδατα, ἐκ τῶν ὁποίων ὠφελοῦνται τὰ φυτά· δεύτερον, νὰ μὴν ἀφίνῃ τὰς ῥίζας τῶν φυτῶν νὰ ἐκτανθοῦν εἰς αὐτὰς εὐκόλως, μάλιστα ὅταν ἦναι πολλὰ πυκναί, καθὼς τὸ ἀσπρόχωμα ἢ *τετεσίρι* λεγόμενον, τὸ ὁποῖον, καθαρόν, εἶναι ὅλως διόλου ἄγονον. Αἱ ἀσβεστώδεις γαῖαι φύσει λευκαὶ ἀποκρούουν ὁμοίως τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ δὲν ὠφελοῦνται ἀπὸ τὴν θερμότητα αὐτοῦ τόσον, καθὼς αἱ ἀργιλώδεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως μέλαιναι ἢ ἐρυθραί. (1). Αἱ τοιαῦται γαῖαι ἠμποροῦν νὰ γίνουν γόνιμοι μιγνύμεναι μὲ ἄργιλον, μὲ φυτικὴν γῆν, ἢ μὲ κοπρίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς βελτιώσεως εἶναι δαπανηρόν, εἶναι συμφερώτερον νὰ φυτεύσῃ τινὰς εἰς τοιαῦτα ἐδάφη πεύκας ἢ ἄλλα ὑψηλὰ δένδρα, τὰ ὁποῖα ἑλκύουν τὰς βροχὰς καὶ κρατοῦν τὴν ὑγρασίαν· αὐτὴ δὲ μαλακώνει καὶ ἐξημερόνει τὴν γῆν, ἥτις παχυνομένη κατ' ὀλίγον καὶ μὲ τὰ φύλλα τῶν δένδρων γονιμοποιεῖται.

Ἕνας ἀγρονόμος τῆς Ἀλζασίας ἔχων ἀσβεστώδη τινὰ γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐτελεσφοροῦσεν ὁ σῖτος, ἐστοχάσθη νὰ σπείρῃ εἰς αὐτὴν μηδικήν. Αἱ μακραὶ ῥίζαι αὐτοῦ τοῦ ζωοτροφικοῦ φυτοῦ σχίσασαι καὶ διαιρέσασαι ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ πυκνότατον ἐκεῖνο ἔδαφος, τὰ δὲ πιπτόμενα κατ' ἔτος φύλλα τῆς μηδικῆς μεταβαλλόντα ἐξ ἄλλου τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ εἰς φυτικὴν γῆν, τὴν ἐβελτίωσαν εἰς διάστημα ὀκτὼ χρόνων τοιουτοτρόπως, ὥστε ὁ σπειρόμενος μετὰ ταῦτα σῖτος ἐγίνετο θαυμάσιος.

Ἡ *φυτικὴ γῆ*, ἡ ὁποία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς διαλύσεως τῶν φυτῶν, ἠμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ καὶ κηπεία· ἐπειδὴ τοιοῦτο εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ χῶμα τῶν παλαιῶν κήπων. Ἡ μεταβολὴ τῶν φυτῶν εἰς φυτικὴν γῆν εἶναι τόσον ταχυτέρα, ὅσον αὐτὰ εἶναι εὔσαρκα, τρυφερά, πολλὰ καὶ ἐπισωρευμένα, καὶ ὅσον περισσότερον ἐνεργοῦν εἰς αὐτὰ ἡ ὑγρασία καὶ ἡ θερμότης, χωρὶς τῶν ὁποίων σῆψις δὲν γίνεται. Ὅλα τὰ φυτὰ ἠμποροῦν νὰ διαλυθοῦν ὅταν ἦναι καλοσωρευμένα καὶ βρέχωνται. Ἡ ἐπιφάνεια τῶν χέρσων γαιῶν, σκεπάζεται μὲ κηπείαν γῆν διὰ τῆς σήψεως τῶν φυτῶν, ὅσα φύονται καὶ ἀποθνήσκουν εἰς αὐτήν. Αἱ ῥίζαι τῶν φυτῶν μεταβάλλονται καὶ αὗται εἰς φυτικὴν γῆν· ἀλλ' ἡ σῆψίς των εἶναι βραδυτέρα. Ἡ κοπρία τῶν ζώων γίνεται κηπεία γῆ, ὅταν παλαιώσῃ καὶ χωνεύσῃ. Ἠμπορεῖ νὰ κατασκευάσῃ τινὰς τεχνιτὴν κηπείαν γῆν σωρεύων διάφορα φυτὰ εἰς λάκκον, καὶ βρέχων αὐτὰ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρόν. Ἐκτὸς τῶν ἐκ καθαρᾶς ἀργίλου ἢ μόνης

(1) Ἡ Φυσικὴ μᾶς διδάσκει, ὅτι τὰ διάφορα χρώματα καὶ σώματα εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀγωγὰ τῆς θερμότητος· τὸ λευκὸν χρῶμα ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ ῥοφᾷ ὀλιγώτερον, καὶ τὸ μέλαν περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα χρώματα τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Διὰ αὐτὸ καὶ τὰ ἄσπρα σκιάδια εἶναι προτιμότερα τὸ καλοκαῖρι ἀπὸ τὰ μαῦρα.

ἀσβέστου συγκειμένων γαιῶν, ὅλαι αἱ λοιπαὶ ἐμπεριέχουν φυτικὴν γῆν· τοιαύτην γῆν εὑρίσκει τινὰς πρὸ πάντων εἰς τὰς ῥίζας τῶν δένδρων καὶ θάμνων, ὅπου τὰ φύλλα σηπόμενα μεταβάλλονται εἰς κοπρίαν.

Ὅσον ἀφθονωτέρα εἶναι ἡ φυτικὴ γῆ εἰς ἕνα ἔδαφος, τόσον αὐτὸ εἶναι γονιμώτερον. Ὅσα φυτὰ φύονται καὶ ἀποθνήσκουν εἰς τὴν ἰδίαν γῆν, ἀποδίδουν εἰς αὐτὴν διὰ τῶν λειψάνων των τὴν γονιμότητα, τὴν ὁποίαν ἔλαβον τρεφόμενα· ἀλλ' ὅσα καλλιεργεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ τῶν ὁποίων οἱ καρποὶ ἢ καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια δαπανῶνται εἰς τὰς χρείας του, ὀλιγοστεύουν τὴν ποσότητα τῆς φυτικῆς γῆς: Ὅταν δὲ δὲν φροντίσωμεν διὰ τῆς τέχνης, δηλ. διὰ τοῦ κοπροπαχεύματος, νὰ διατηρήσωμεν τὴν γονιμότητα τῆς γῆς, αὐτὴ στερουμένη ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῶν θρεπτικῶν χυλῶν, τέλος ἐξαντλεῖται καὶ καταντᾷ ἄγονος.

Ἡ φυτικὴ γῆ εἶναι ἁρμοδία εἰς τὴν βλάστησιν ὄχι μόνον διὰ τὰς παχείας οὐσίας, τὰς ὁποίας ἐμπεριέχει, ἀλλὰ καὶ διότι κρατεῖ τὰ ὕδατα καὶ τὴν ὑγρασίαν, καὶ θερμένεται ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καλήτερα παρὰ τὰ ἄλλα εἴδη τῆς γῆς. Αἱ ῥίζαι τῶν φυτῶν ἐκτείνονται ὁμοίως εὐκολώτερα εἰς αὐτὴν, οἱ σπόροι βλαστάνουν εἰς ὀλίγον καιρὸν καὶ τὰ φυτὰ αὐξάνουν μὲ μεγάλην ταχύτητα. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἡ φυτικὴ γῆ ἄρα εἶναι ἡ καλητέρα ἀπὸ τὰς λοιπὰς γαίας· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ δέν πρέπει νὰ ἦναι μοναχή· ἐπειδὴ τὰ εἰς καθαρὰν φυτικὴν γῆν φυόμενα φυτὰ γίνονται μὲν ὑψηλὰ καὶ γιγαντιαῖα, ἀλλ' εἰς ἄκρον ὑδατώδη καὶ ἀνούσια· τὰ δὲ ἄνθη αὐτῶν πίπτουν πρὶν καρποφορήσουν, καὶ στεροῦνται εὐωδίας καὶ χρώματος. Ὅθεν καὶ ἡ τοιαύτη γῆ πρέπει νὰ μιγνύεται μὲ ἄργιλον καὶ ἄλλας γαίας, καὶ νὰ μὴ τὴν μεταχειριζόμεθα καθαρὰν παρὰ διὰ βλάστησιν λεπτῶν σπόρων, καὶ διὰ τὴν ταχυτέραν αὔξησιν τῶν ἀργοβλαστανόντων φυτῶν.

(Γρ. Παλαιολόγος.)

ΓΝΩΜΙΚΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ.

1. Ὁ συμπεπλεγμένος μὲ τύχην βίος ὁμοιάζει μὲ ποταμὸν χείμαρρον· καθότι εἶναι καὶ ταραχώδης, καὶ καταγεμάτος ἀπὸ λάσπην, καὶ δυσκολοέμβατος, καὶ τυραννικὸς, καὶ πολύηχος, καὶ ὀλιγοχρόνιος.

2. Ψυχὴ ἡ ἐνασχολουμένη εἰς ἀρετὴν, ὁμοιάζει μὲ πηγὴν ἀέναον· καθότι καὶ αὐτὴ ἔχει ὕδωρ καθαρὸν, καὶ ἀτάραχον, καὶ πότιμον, καὶ νόστιμον, καὶ κοινωνικὸν, καὶ πλούσιον, καὶ ἄφθαρτον.

3. Ἂν θέλῃς νὰ ἦσαι ἀγαθὸς, πρῶτον πίστευσον, ὅτι εἶσαι κακός.

4. Καλλίτερον εἶναι νὰ σωφρονῇ τις πλεονάκις, ὁμολογῶν, ὅτι σφάλλει ὀλιγάκις, παρὰ νὰ σφάλλῃ πολλάκις, λέγων ὅτι ἁμαρτάνει ὀλιγάκις.

5. Κόλαζε τὰ πάθη, διὰ νὰ μὴ τιμωρῆσαι ἀπὸ αὐτά.

6. Μὴ τοσοῦτον αἰσχύνεσαι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι σὲ λέγουν κακὸν, ὅσον πρέπει νὰ ἀποφεύγῃς τὸ νὰ ἦσαι κατὰ ἀλήθειαν κακός.

7. Ἂν θέλῃς νὰ ὀνομάζησαι καλὸς, μάθε νὰ λέγῃς καλά· ἀφοῦ δὲ μάθῃς νὰ λέγῃς καλὰ, προσπάθει νὰ κάμνῃς καλὰ, καὶ οὕτω θέλεις ἀπολαύσει τὸ καλὸν ὄνομα.

8. Ἐλευθερία καὶ δουλεία, τὸ μὲν πρῶτον εἶναι ὄνομα ἀρετῆς, τὸ δὲ δεύτερον, ὄνομα κακίας· καὶ τὰ δύο, ἔργα προαιρέσεως. Εἰς ὅσους δὲ δὲν ὑπάρχει προαίρεσις, εἰς τούτους δὲν κολλᾷ οὔτε τὸ ἓν, οὔτε τὸ ἄλλο· ἡ ψυχὴ δὲ εἶναι συνειθισμένη νὰ δεσπόζῃ τὸ σῶμα, καὶ ὅσα εἶναι περὶ τὸ σῶμα, ἀμέτοχα προαιρέσεως· διότι κἀνεὶς δὲν εἶναι δοῦλος, ὑπάρχων τὴν προαίρεσιν ἐλεύθερος.

ΤΟ ΕΣΠΕΡΑΣ

Μήτηρ.— Παιδία μου: βλέπετε, ὅτι κάθομαι καὶ ῥάπτω μὲ τὸν λύχνον τὰ φορέματά σας· εἶμαι μόνη, κάμετέ με συντροφίαν, διαβάσετέ μου κανένα καλὸν πρᾶγμα, ἕως νὰ ἑτοιμασθῇ τὸ δεῖπνον. Ἰδοὺ ἕνα βιβλίον.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Περιγραφὴ τῆς Σπάρτης, ὑπὸ Δ. Ι. Φαραίου. Σελὶς 129. — Περὶ ψεύδους. Ὁ ἀπρόβλεπτος περιηγητής. 132.— Ἐπιστολὴ ἑνὸς περιηγητοῦ ἐκ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. 133. — Περὶ ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων. 136.— 22. ἡμερῶν Περιήγησις 137.— Ὀφθαλμοϊατρὸς κλέπτης. Νεοφανὴς Πανουργία. 140.— Νέος Προφήτης. Γεωργικά. 141.—

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ, ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς δύο τυπογραφικὰ φύλλα.
Εὑρίσκεται δὲ,
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ παρὰ τῷ Κυρίῳ Ἰωσὴφ Μάγνητι
ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, παρὰ τῷ Κυρίῳ Ι. Λαζαρίδῃ.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ, παρὰ τῷ Κυρίῳ Δούκα παππᾶ, καὶ Α. Πουλῆ.
ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ, παρὰ τοῖς Κ. Ἐπις. τῶν Ταχυδρομείων.
ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ, παρὰ τοῖς Κ. Προξένοις.
Τιμὴ ἐτησία προπληρωτέα, ἐν Ἑρμουπόλει. . . . . Δραχμὰς 6.
Ἐκτὸς τῆς Ἑρμουπόλεως (διὰ τὰ ταχυδρομικὰ ἔξοδα) » 7.

☞ *Ὁ Πρῶτος Τόμος τῆς Μελισσης τῶν Κυκλάδων εὑρίσκεται εἰς τὰ διάφορα ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπικρατείας Βιβλιοπωλεῖα καὶ Τιμᾶται ὀρ.* 6.